

Midtvejsevaluering af Markedsmodningsfonden

Rapport 1 – Effekter og merværdi

Indholdsfortegnelse

Forord	3
Kapitel 1. Sammenfatning til rapport 1	4
Kapitel 2. Projektporteføljen og forventede effekter	8
2.1 Om fonden	8
2.2 Projektporteføljen.....	11
2.3 Forventede effekter	14
Kapitel 3. Projektadditionalitet.....	15
3.1 Rolle i det danske erhvervs- og innovationsfremmesystem.....	15
3.2 Direkte værdiskabelse.....	18
3.3 Afledt værdiskabelse.....	26
Kapitel 4. Samfundsøkonomiske effekter.....	30
4.1 Effekter på jobskabelsen i de medfinansierede virksomheder	30
4.2 Samfundsøkonomiske effekter på kort sigt.....	32
4.3 Samfundsøkonomiske effekter på længere sigt.....	34
4.4 Afrunding	40
Bilag. Metode og datagrundlag.....	42
Interview med projektholdere og andre aktører	42
Spørgeskemaundersøgelse	43

Forord

Markedsmodningsfonden bidrager med medfinansiering til, at danske virksomheder kan overvinde markedsbarrierer, så flere innovative produkter og serviceydelser kommer fra udviklingsfasen og ud på markedet. Til gavn for væksten og velstanden i Danmark.

Der er afsat 135 mio. kr. til Markedsmodningsfonden per år fra 2013 til 2015 som resultat af en politisk aftale fra 2012 mellem Socialdemokraterne, Det Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Venstre og Konservative. Her blev den tidligere Fornylesesfond omlagt til Markedsmodningsfonden (herefter samlet "fonden") som led i at fokusere og forenkle det danske innovationssystem.

IRIS Group har i et samarbejde med Copenhagen Economics gennemført denne midtvejsevaluering af Markedsmodningsfonden.

Midtvejsevalueringen fokuserer alene på fondens indsatsområde vedrørende markedsmodning gennem medfinansiering til private virksomheder, som ca. 86 procent af fondens hidtil uddelte midler er blevet anvendt til ultimo 2014. De to øvrige indsatsområder, "Innovative Offentlige Indkøb" og "Erhvervspartnerskaber", indgår således ikke i midtvejsevalueringen. Derudover omfatter evalueringen de markedsmodningsprojekter, som Fornylesesfonden har medfinansieret fra 2010 til 2012.

Den samlede midtvejsevaluering består af to rapporter med følgende overordnede formål:

- **Rapport 1. Effekter og merværdi:** Afdækker projekternes forventede effekter og dokumenterer den hidtil skabte merværdi både på virksomheds- og samfundsniveau. Rapport 1 er færdiggjort i februar 2015.
- **Rapport 2. anbefalinger til øget værdiskabelse:** Tilvejebringer dybdegående viden om projektporteføljen og virksomhedernes projektforsløb samt opstiller anbefalinger til, hvordan fonden fremadrettet kan opnå endnu større effekt. Rapport 2 forventes færdiggjort i løbet af foråret 2015.

Dette dokument udgør rapport 1 vedrørende projektporteføljens effekter og merværdi. Rapporten er bygget op om følgende kapitler:

Kapitel 1 sammenfatter kort de væsentligste resultater og konklusioner.

Kapitel 2 indledes med en kort beskrivelse af fonden formål og aktiviteter. Herefter beskrives, hvordan de medfinansierede projekter fordeler sig på geografi og virksomhedsstørrelse, samt hvilke forventninger der er til projekternes effekter i forhold til job, vækst og eksport.

I kapitel 3 og 4 analyseres hvilken merværdi (additionalitet), fonden har skabt for henholdsvis de deltagende virksomheder og samlet for samfundsøkonomien.

Der er desuden vedlagt et bilag, hvor midtvejsevalueringens metodiske og datamæssige grundlag er nærmere beskrevet.

Kapitel 1

Sammenfatning til rapport 1

Markedsmodning handler om at få en prototype på et produktet testet og gjort til et færdigt og salgbart produkt. Markedsmodningsfondens formål er at fremme vækst, beskæftigelse og eksport i Danmark ved at hjælpe virksomheder med at overkomme markedsbarrierer og komme hurtigere på markedet med nye, højinnovative produkter. Det gør fonden primært ved at yde medfinansiering af test og tilpasning, så produkterne kan udvikle sig fra prototyper til markedsklare produkter. Dette sker på baggrund af ansøgningsrunder, hvor virksomhederne og projekterne vurderes ud fra en række fastlagte tildelingskriterier (bl.a. nyhedsværdi, kommercielt potentiale og kompetencer i det nedsatte team).

Det er evaluators overordnede konklusion, at fonden skaber øget omsætning, eksport og beskæftigelse i Danmark, og at der både for de deltagende virksomheder og for samfundsøkonomien er et markant og positivt økonomisk afkast af fondens aktiviteter.

Evalueringen viser, at fonden i høj grad skaber værdi ved at øge produkternes markedspotentiale. Medfinansieringen giver ifølge virksomhederne mulighed for at gennemføre flere test og tilpasninger samt inddrage flere faglige eksperter, brugere og samarbejdspartnere i projekterne, hvilket har været med til at styrke virksomhedernes muligheder for at sælge deres produkter. Derudover viser rapporten, at fondens medfinansiering også er med til at fremrykke markedsintroduktionen af produkterne.

Evalueringen har også kigget på, om fondens medfinansiering er med til at tiltrække eller fortrænge privat finansiering. Det er evaluators vurdering, at fonden i langt de fleste tilfælde er en løftestang i forhold til at tiltrække yderligere finansiering, da medfinansieringen er med til at opkvalificere, blåstemple og synliggøre projekterne udadtil. Der er dog også enkelte eksempler på, at medfinansieringen fortrænger privat kapital, da enkelte projekter tilsyneladende ville kunne have fået finansieret projekterne på markedsbasis.

Rapport 1 dokumenterer endvidere, at fonden udfylder en klar og selvstændig rolle i det danske erhvervs- og innovationsfremmesystem. Der er med andre ord ikke væsentlige overlap med andre ordninger. De øvrige innovationsfremmeordninger tilbyder således medfinansiering i tidligere faser af produktudvikling, fx i demonstrations- og udviklingsfaserne.

Desuden viser evalueringen, at medfinansieringen også kommer andre virksomheder til gavn, og at det især er virksomhedernes kunder, der har gavn af fondens aktiviteter. Det skyldes, at kunderne får tidligere adgang til nye produkter af høj kvalitet, der samtidig bidrager til at øge deres produktivitet, mv.

I det følgende har vi sammenfattet de væsentligste delkonklusioner og resultater fra midtvejs-evalueringen af fondens effekter og merværdi.

➤ Systematisk tildelingsproces og stadig mange igangværende projekter

Fonden har siden 2010 givet tilsagn om medfinansiering til 122 projekter for i alt givet 407 mio. kr., hvoraf der på nuværende tidspunkt er blevet udbetalt 155 mio. kr. Fondens har i perioden

modtaget i alt 604 ansøgninger, der alle er blevet systematisk behandlet, selekteret og vurderet i forhold til de opstillede tildelingskriterier. Det skal understreges, at fonden som nævnt også gennemfører andre aktiviteter for de årligt tildelte 135 mio. kr. end direkte medfinansiering.

Af de 122 projekter er 29 projekter færdiggjort, syv projekter er blevet lukket før tid af sekretariatet, og 86 projekter er fortsat i gang. Flere af de afsluttede projekter arbejder endvidere fortsat med at bringe produkterne på markedet.

Det betyder, at de beregnede effekter i denne rapport er baseret på virksomhedernes vurdering af hvilke effekter og merværdi, som fondens medfinansiering på sigt *forventes* at skabe. Midtvejsevalueringen belyser således fondens effekter så godt, som det er muligt på nuværende tidspunkt, men om et par år vil fondens fulde og reelle effekter naturligvis kunne dokumenteres mere nøjagtigt.

➤ **Medfinansiering går til mindre virksomheder**

Af de medfinansierede projekter har 51 procent af projektholderne under 10 ansatte og 36 procent mellem 10 og 50 ansatte. 87 procent af projekterne ledes af virksomheder med under 50 ansatte. Det er i overensstemmelse med fondens mål om primært at hjælpe små og mellemstore virksomheder.

Samtidig er samarbejdspartnere typisk væsentligt større virksomheder. Eksempelvis har ca. 36 procent af projekterne samarbejdspartnere med over 250 ansatte. Det indikerer, at der er et stort markedspotentiale for mange af produkterne, da de store samarbejdspartnere typisk er involveret som testbrugere af produktet, og dermed er potentielle fremtidige kunder.

➤ **Fonden udfylder et hul i det danske erhvervs- og innovationsfremmesystem**

Evalueringen viser, at fondens tilbud om risikovillig medfinansiering til markedsintroduktion af nye, højinnovative produkter ikke i væsentligt omfang overlapper med andre ordninger i det danske erhvervs- og innovationsfremmesystem. Fonden har således en betydelig *programadditionaltet*, og det generelle billede er, at der ikke findes alternative muligheder i erhvervsfremmesystemet til hovedparten af de aktiviteter, som medfinansieres af fonden.

➤ **Fondens medfinansiering gør det nemmere at få privat finansiering**

Det er evaluators samlede vurdering, at fonden i langt de fleste tilfælde er en løftestang i forhold til at tiltrække yderligere finansiering, da medfinansieringen er med til at opkvalificere, blåstempe og synliggøre projektet udadtil. 15 procent af virksomhederne vurderer dog, at de ikke havde gjort noget anderledes uden fondens medfinansiering, da de havde mulighed for at finde alternativ finansiering. Den alternative finansiering ville typisk være fundet hos private investorer og ikke fra andre erhvervsfremmeordninger.

➤ **Fonden øger markedspotentialet og fremrykker markedsintroduktion af produkterne**

Fondens medfinansiering medfører en *hurtigere markedsintroduktion* af produkterne i stort set alle projekter – og dette er i mange tilfælde med mere end et år. Samtidig svarer 76 procent af de adspurgte projektholdere, at medfinansieringen *øger produkternes markedspotentiale*. 29

procent vurderer endda, at deres produkter slet ikke ville komme på markedet uden fondens medfinansiering.

Samlet er det virksomhedernes forventning, at de medfinansierede produkter vil få en omsætning på ca. 6,1 mia. kr. i 2018, heraf 4,9 mia. kr. i eksport.

Ud fra den gennemførte spørgeskemaundersøgelse er det beregnet, at 58 procent af denne omsætning og 55 procent af eksporten *ikke* ville være realiseret uden medfinansiering fra fonden.

Det betyder med andre ord, at fonden har en skønnet effekt på omsætning og eksport i virksomhederne på henholdsvis 3,5 og 2,7 mia. kr. i 2018. Det svarer til, at fonden for hver udbetalt mio. kr. vil generere en øget omsætning for cirka 12,3 mio. kr. og øget eksport for 9,3 mio. kr. – alene i 2018.

Det er således evaluators samlede vurdering, at fonden således i høj grad skaber merværdi og har en additional effekt for de medfinansierede projekter.

Samtidig skal det dog understreges, at der naturligvis er en betydelig usikkerhed knyttet til at opføre de forventede effekter.

➤ **Fondens medfinansiering giver mulighed for flere brugertest og samarbejdspartnere**

Mere konkret betyder fondens medfinansiering, at 85 procent af virksomhederne gennemfører aktiviteter, som de ellers ikke ville gennemføre. Langt de fleste virksomheder gennemfører flere test og tilpasninger samt inddrager flere faglige eksperter, brugere, kunder og samarbejdspartnere i arbejdet med test og tilpasninger, hvilket resulterer i et forbedret produkt og øget modning af markedet samt dermed et større kommercielt potentiale.

➤ **Fonden skaber også værdi for andre virksomheder og kunder**

Derudover viser evalueringen, at over halvdelen af de medfinansierede virksomheder opnår en styrkelse af deres kommercielle mål, forretningsmodel og langsigtede strategiske retning. Langt størstedelen af virksomhederne vurderer endvidere, at medfinansieringen fra fonden kan stimulere nye udviklingsprojekter.

Endvidere er det forventningen, at de nye teknologiske løsninger vil skabe værdi for andre virksomheder. 73 procent vurderer, at produkterne/teknologierne vil bidrage til produktivitetsforbedringer hos kunderne. 45 procent vurderer, at de kan give anledning til produktudvikling i andre virksomheder. Hertil kommer, at næsten halvdelen forventer, at teknologierne kan anvendes på andre brancheområder.

➤ **Fonden bidrager på kort sigt til at øge virksomhedernes jobskabelse og forbedre de offentlige finanser**

Når fonden bidrager til at få flere produkter på markedet i et hurtigere tempo øger det naturligvis også virksomhedernes omsætning og beskæftigelse.

Det er i evalueringen beregnet, at hver gang der udbetales 100 mio. kr. i tilskud, så skabes der 850 flere arbejdspladser i virksomhederne i 2018.

Den stigende omsætning og øgede beskæftigelse vil endvidere bidrage til at forbedre den offentlige saldo. Det er beregnet, at forbedringen ligger i størrelsesordenen 3-4 mia. kr. frem mod 2018.

➤ På længere sigt bidrager fonden til højere BNP og velstand

Der er i evalueringen foretaget en samfundsøkonomisk effektberegning. I beregningen er de forventede nettoeffekter på BNP sat i forhold til de omkostninger, der er forbundet med en skattefinansieret tilskudsordning.

Beregningen viser, at der over årene opnås en samlet stigning i BNP på mellem 405-620 mio. kr. som følge af, at de medfinansierede virksomheder har en højere produktivitet end de virksomheder, der mister medarbejdere. Det skal holdes op mod, at tilskuddene fra fonden koster samfundet 340 mio. kr. Dermed kan det samfundsøkonomiske afkast umiddelbart opgøres til mellem 25-80 procent.

Afkastet er dog formentlig betydeligt større. Evalueringen viser således også;

- At medfinansieringen giver grundlag for innovation og produktivitetsforbedringer blandt virksomhedernes kunder.
- At de medfinansierede virksomheder opnår kompetencer og viden, der kan bruges til at udvikle nye produkter og teknologier.
- At de medfinansierede virksomheder som nævnt opnår en betydelig jobskabelse og omsætning, som i hvert fald på kort sigt vil bidrage positivt til BNP.

Disse effekter må alle forventes at bidrage positivt til udviklingen i BNP og er ikke omfattet af den ovennævnte beregning.

Afsluttende bemærkninger

Evaluators har i ovennævnte beregning af fondens effekter tilstræbt en så realistisk og helhedsorienteret opgørelse af fondens effekter som overhovedet muligt.

Erhvervsstyrelsen har således ønsket en tilgang i evalueringen, hvor evaluator forholder sig kritisk og realistisk til fondens merværdi i en grad, som går ud over den normale praksis i evaluering af offentlige tilskudsordninger.

Beregningerne i denne evaluering forsøger således systematisk at korrigere for de effekter, som virksomhederne også ville have skabt og realiseret uden fondens tilskud (fx fordi de kunne have opnået alternativ finansiering). Samtidig har vi i beregningen af den samfundsøkonomisk effekt forudsat fuld fortrængning ved, at arbejdskraften opsuges fra andre virksomheder. Det sidste er specielt på kort sigt en restriktiv antagelse i en økonomi med fuld ledighed.

De præsenterede beregninger og resultater vil derfor generelt være lidt mere konservative og ikke umiddelbart sammenlignelige med resultaterne fra en del andre evalueringer af erhvervs- og innovationspolitiske tiltag.

Samlet fremstår resultaterne meget positive, og vores overordnede anbefaling er på denne baggrund at videreføre fondens aktiviteter.

Kapitel 2

Projektporteføljen og forventede effekter

Formålet med dette kapitel er at give et indledende overblik og en kort introduktion til fonden og projektporteføljen. Vi giver derfor først en kort overordnet beskrivelse af fonden og dens aktiviteter. Herefter præsenterer kapitlet den samlede portefølje af projekter, der har fået medfinansiering til markedsmodning siden 2010. Til sidst præsenteres de forventede projekteffekter ud fra oplysningerne i fondens egen projektdatabase.

2.1 OM FONDEN

2.1.1 Historie

Fornyelsesfonden blev oprettet som en del af et politisk forlig i 2009 om fordelingen af globaliseringsreserven til innovation og iværksætteri mv. Formålet med Fornyelsesfonden var at fremme innovation og markedsmodning af grønne løsninger og velfærds løsninger samt at yde støtte til omstillingsprojekter. Der var i alt afsat 760 mio. kr. til Fornyelsesfonden i perioden 2009-2012.

I 2012 blev der indgået en politisk aftale om udmøntning af de såkaldte UMTS-midler til erhvervsrettede og vækstskabende initiativer mv. Det betød, at Fornyelsesfonden fra 2013 blev omlagt til Markedsmodningsfonden frem til 2015. Der er i alt afsat 405 mio. kr. til fonden over de tre år svarende til 135 mio. kr. per år.

2.1.2 Formål

Det overordnede formål med fonden er fortsat efter omlægningen at bidrage til, at særligt små og mellemstore danske virksomheder overvinder markedsbarrierer, så flere produkter og serviceydelser kommer fra en udviklings- og demonstrationsfase ud på markedet – og bidrager til øget vækst og beskæftigelse i Danmark. Samtidig fremgår det af fondens formål, at den støtter områder, hvor Danmark har særlige potentialer.

2.1.3 Indsatsområder og aktiviteter

Fondens tre indsatsområder er 1) markedsmodning gennem direkte økonomisk støtte til virksomheder, 2) innovativ offentlig efterspørgsel og 3) etablering eller deltagelse i erhvervspartner-skaber.

Genstandsfeltet for midtvejsevalueringen er som nævnt i forordet alene markedsmodning gennem direkte økonomisk støtte (medfinansiering) til virksomheder, hvilket også udgør fondens økonomisk klart største indsatsområde.

Fondens instrumenter inden for dette indsatsområde er ansøgningsrunder, hvor virksomheder kan søge;

- Medfinansiering til test og tilpasning af nye innovative løsninger, eller
- En garanti (til køberen af produktet), der indebærer muligheden for tilbagebetaling i tilfælde af, at en færdigudviklet løsnings innovative element ikke fungerer eller ikke har den kvalitet, som kan forventes ud fra produktbeskrivelsen i salgsaftalen.

Hensigten er således at bidrage til, at danske virksomheder kan få nedbrudt markedsbarrierer – og introduceret nye produkter og serviceydelser på markedet – ved at tilvejebringe 1) risikovillig kapital til test og tilpasninger og 2) mulighed for at opnå garantier i forbindelse med det første salg af nye innovative produkter og serviceydelser.

I de to bokse herunder er en nærmere beskrivelse af fondens tilskud til test og tilpasninger samt garantier.

Boks 2.1. Tilskud til test og tilpasninger

Test og tilpasning er defineret ved afprøvning af en teknisk valideret og funktionsdygtig prototype eller serviceydelse i en reel brugssituation hos potentielle kunder eller slutbrugere. Fonden medfinansierer ikke projekter, der har karakter af almindelig videreudvikling af et produkt eller en service, der allerede er introduceret til markedet. Fonden medfinansierer heller ikke aktiviteter, der indgår i virksomheders normale drift såsom salg og markedsføring, eksportaktiviteter, drift af værdikæden og opgradering af produktionsudstyr.

Private virksomheder kan søge enkeltvis eller i konsortier med andre virksomheder og/eller offentlige parter. Projektbudget skal være på mindst tre mio. kr., og projektet kan maksimalt vare tre år. Størrelsen på tilskudsprocenten afhænger af virksomhedsstørrelsen på projektholderen og eventuelle samarbejdspartnere. Små virksomheder med flere samarbejdspartnere har mulighed for at få den højeste tilskudsandel på 60 procent af projektbudgettet.

Kilde: Vejledning til ansøgningsskema. Test og tilpasning. Ansøgningsskemaet marts 2015

Boks 2.2. Garantier

Formålet med garantiordningen er at hjælpe innovative produkter på markedet ved at mindske købers usikkerhed ved at investere i ny teknologi. Virksomheder, der har færdigudviklet et innovativt produkt, som er parat til at blive introduceret på markedet, men mangler det første større salg, kan derfor søge om garantistillelse for produktet hos fonden.

Garantien dækker den situation, hvor produktets innovative element i væsentlig grad ikke fungerer eller ikke har den kvalitet, som kan forventes ud fra produktbeskrivelsen i salgsaftalen. Garantien er grundlæggende en returordning, og det er derfor en forudsætning for garantiens udbetaling, at køber tilbageleverer produktet.

Fondens garanti dækker 60 procent af købsprisen, mens ansøger og køber hver har en egenrisiko på 20 procent. Det betyder, at køber ved udløsning af garantien maksimalt kan få refunderet 80 procent af købsprisen. Garantien kan udstedes inden for en maksimalt toårig periode.

Kilde: Vejledning til ansøgningsskema. Garanti. Ansøgningsskemaet marts 2015

2.1.4 Fondens administration og tildelingskriterier

Fonden administreres af et sekretariat under Erhvervsstyrelsen. Sekretariatet står for afviklingen af de cirka tre årlige ansøgningsrunder, hvilket bl.a. indebærer indhentning af eksterne bedømmelser af ansøgningerne, partshøring og udarbejdelse af indstillingsnotater til fondens bestyrelse, som træffer den endelige beslutning om hvilke projekter, der får tilsagn eller afslag.

Bestyrelsen består af otte personer og repræsenterer både faglige organisationer, private virksomheder og andre offentlige erhvervsstøtteordninger og myndigheder. Til bedømmelsen af ansøgningerne er der opstillet fem tildelingskriterier. Fondens sekretariat tildeler sammen med de eksterne bedømmere de enkelte projekter en karakter fra 1 til 4 for hvert af kriterierne og en samlet karakter. Tildelingskriterierne fremgår af tekstboksen herunder. Alle ansøgninger, der falder inden for fondens tildelingskriterier, kommer til ekstern bedømmelse og bliver vurderet på alle fem kriterier.

Til selve ansøgningen skal virksomhederne blandt andet indsende projektbeskrivelse, budget, projektplan, forretningsplan samt beskrivelse af potentielle teststeder og CV'er på centrale aktører. Blandt de formelle krav, som fonden derudover stiller, er, at der på ansøgningstidspunktet skal være indgået aftale med minimum den første testbruger, og at projektets samlede budget skal være mindst tre mio. kr. samt være afsluttet inden for maksimalt tre år. Virksomhederne skal halvårligt fremsende en statusrapport i forbindelse med udbetaling af tilskud, der således udbetales seks måneder bagudrettet.

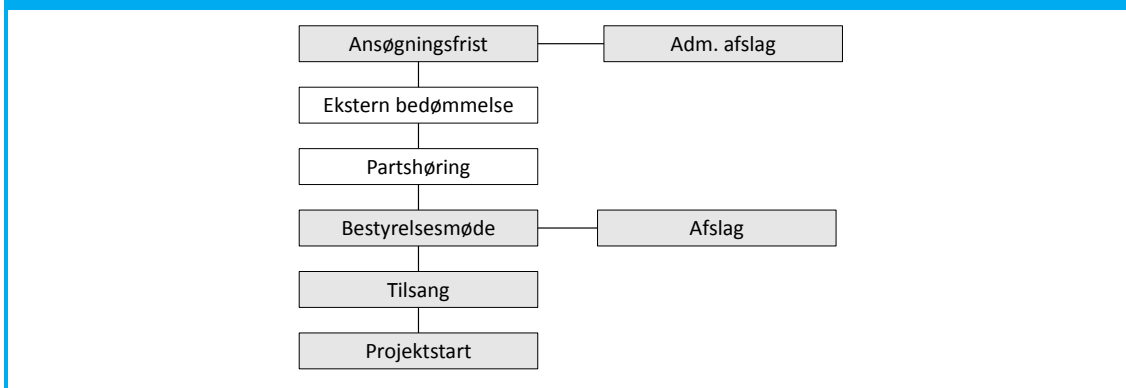
Boksene herunder viser henholdsvis fondens fem tildelingskriterier og tildelingsprocessen for ansøgningsrunden om medfinansiering til test og tilpasning for marts 2015.

Boks 2.3. Fondens tildelingskriterier

- 1) *Nyhedsværdi*. Der lægges vægt på nyhedsværdi i form af nyskabende produkter/serviceydelser, der adskiller sig fra eksisterende produkter/serviceydelser, og som skaber merværdi for brugeren.
 - 2) *Marked og forretningsmodel*. Der lægges vægt på, at de produkter/serviceydelser, som udvikles, har et stort kommercielt potentiale, der kan realiseres og skabe god forretning.
 - 3) *Kompetencer og relevant samarbejdskreds*. Der lægges vægt på, at projektet har de relevante kompetencer og samarbejdspartnere.
 - 4) *Vækst- og beskæftigelseseffekter*. Kommercialiseringen af de produkter/serviceydelser, der ydes tilskud til, skal bidrage til skabelsen af størst mulig vækst og beskæftigelse i den private sektor. Der lægges vægt på ambitionsniveau og realiserbarhed.
 - 5) *Tilskyndelseseffekt*. Der lægges vægt på, at der med medfinansieringen igangsættes økonomiske aktiviteter, som ikke ville være opnået, hvis medfinansieringen ikke blev tildelt.
- Stk. 2.* Projekter kan få afslag ved ikke i tilstrækkelig grad at leve op til et enkelt kriterium.

Kilde: Bekendtgørelse om støtte under Markedsmodningsfonden, § 9

Boks 3.3. Fondens tildelingsproces for medfinansiering til test og tilpasning

Kilde: Vejledning til ansøgningsskema. Test og tilpasning. Ansøgningsrunden marts 2015

2.2 PROJEKTPORTEFØLJEN

Dette afsnit præsenterer først et overblik over omfanget af fondens projektstøtte og ansøgninger. Dernæst vises medfinansieringen fordeling på geografi og virksomhedsstørrelse.

2.2.1 Projekter, tilskud og indsatsområder

Fonden har siden 2010 givet tilsagn om medfinansiering til 122 projekter for i alt 407 mio. kr., hvoraf der på nuværende tidspunkt er blevet udbetalt 155 mio. kr. Af de 122 projekter er 29 projekter færdiggjort, syv projekter er blevet lukket før tid af sekretariatet, og 86 projekter er forsat i gang.

Tabel 2.1. Tilskud fordelt på igangværende og færdiggjorte projekter

	Antal	Bevilget tilskud	Udbetalt tilskud
Igangværende projekter	86	288.084.877 kr.	75.142.600 kr.
Færdiggjorte projekter	29	85.157.189 kr.	74.624.768 kr.
Projekter lukket af sekretariatet	7	33.575.757 kr.	4.862.678 kr.
I alt	122	406.817.823 kr.	154.630.046 kr.

Kilde: Fondens projektdatabase

2.2.2 Ansøgninger og tildelinger over tid

Fonden har siden 2010 modtaget i alt 606 ansøgninger. Antallet af projekter, der har søgt om tilsagn, har været støt stigende siden 2010 med undtagelse af 2013, hvor der var et mindre fald i antallet af ansøgninger. Det gennemsnitlige budget for de projekter, der har fået støttetilsagn, er til gengæld faldet. Der tegner sig således en tendens til, at der bliver givet medfinansiering til flere projekter, men at tilskuddet til de enkelte projekter er faldende. I årene 2010-2014 er der i gennemsnit givet tilsagn til 20 procent af de ansøgte projekter, jf. tabellen herunder.

Tabel 2.2. Ansøgninger og tildelinger over tid

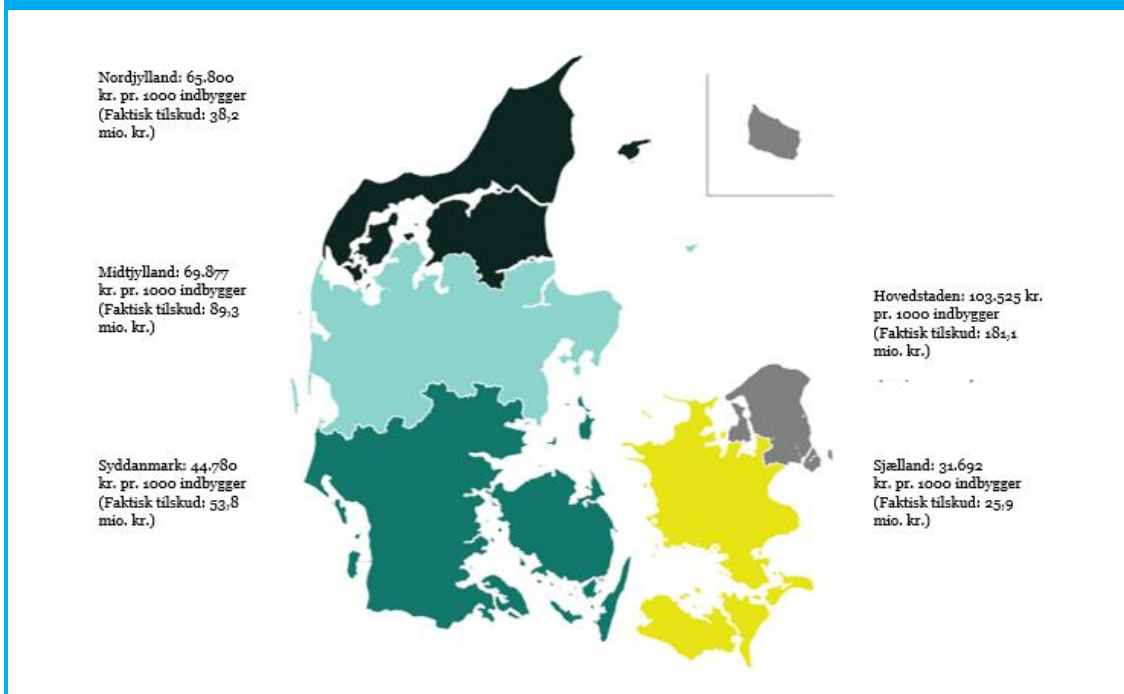
År	Antal projekt-ansøgninger	Antal støttetilsagn	Andel støttetilsagn	Gns. budget for de medfinansierede projekter	Gns. ansøgt tilskud
2010	69	8	12 %	14.051.822 kr.	5.680.649 kr.
2011	95	30	32 %	7.786.963 kr.	3.602.731 kr.
2012	128	18	14 %	8.519.549 kr.	3.877.366 kr.
2013	98	22	22 %	7.142.287 kr.	3.300.682 kr.
2014	216	44	20 %	6.405.408 kr.	3.250.421 kr.
Samlet	604	122	20 %	7.691.341 kr.	3.597.997 kr.

Kilde: Fondens projektdatabase

2.2.3 Geografiske fordeling

Ud af de i alt 407 mio. kr. er omtrent 181 mio. kr. tildelt virksomheder i Region Hovedstaden. Det svarer til 45 procent af den samlede medfinansiering, og Region Hovedstaden er dermed den region, der har modtaget flest støttekroner. Det er også projekter i Region Hovedstaden, der har fået tildelt flest støttekroner per 1.000 indbyggere, efterfulgt af Region Midtjylland. Region Sjælland har fået tildelt færrest støttekroner per 1.000 indbyggere, jf. figur 2.1¹. Der er i alt givet 18,5 mio. kr. i tilskud til udenlandske virksomheder i Danmark.

Figur 2.1. Geografisk fordeling af medfinansieringen

Kilde: Fondens projektdatabase

¹ Antal indbyggere ifølge nogetal.dk

Det er evaluators vurdering, at den geografiske fordeling af medfinansieringen i høj grad afspejler erhvervsstrukturen i Danmark. Det vil sige, at de sektorer og virksomheder, som fonden særligt støtter, også er klart overrepræsenteret i Region Hovedstaden. Eksempelvis viser Erhvervsstyrelsen regionale statistikbank, at 45 procent af alle Danmarks vækst-iværksættere er placeret i Region Hovedstaden og 22 procent i Region Midtjylland. Det er således også i de to regioner, som har modtaget mest medfinansiering fra fonden, at langt størstedelen af de danske vækst-iværksætterne er lokaliseret².

2.2.4 Virksomhedsstørrelse og samarbejdspartnere

Af fondens formålsgrundlag fremgår det, at den særligt skal fokusere på at fremme vækst, eksport og beskæftigelse i små og mellemstore virksomheder (SMV'er). Af de 122 projekter, der er givet tilsagn til, har 51 procent af projektholderne haft under 10 ansatte, mens 36 procent af projektholderne har haft mellem 10 og 50 ansatte. 87 procent af projekterne er således blevet tildelt til projektholdere med under 50 ansatte, hvilket således er i overensstemmelse med fondens mål. Tilsvarende er 88 procent af de tildelte projektmidler tildelt projektholdere med under 50 ansatte.

Samarbejdspartnerne er typisk større virksomheder, og 37 procent af projekterne har samarbejdspartnere med over 250 ansatte. Samarbejdspartnerne er således typisk væsentligt større end projektholderne. Det indikerer, at der er et stort markedspotentiale for mange af produkterne, da de store virksomheder typisk er involveret som testbrugere af produktet og potentielle fremtidige kunder. Se tabel 2.3.

Tabel 2.3. Fordeling af projekter og projektmidler på virksomhedsstørrelser

	Projektholder		Samarbejdspartner		Samlet	
	Andel projekter	Faktisk tilskud	Andel projekter	Faktisk tilskud	Andel projekter	Faktisk tilskud
<10 ansatte	51 %	47 %	19 %	19 %	32 %	41 %
10-50 ansatte	36 %	41 %	24 %	27 %	29 %	38 %
50-250 ansatte	10 %	8 %	16 %	13 %	13 %	9 %
>250 ansatte	3 %	4 %	37 %	36 %	23 %	11 %
Udland	0 %	0 %	5 %	5 %	3 %	1 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Kilde: Fondens projektdatabase

² Kilde: Regional Statistikbank (ERSTS204): Vækstiværksættere (5+) efter område og størrelse

2.3 FORVENTEDE EFFEKTER

Det centrale formål med fonden er som nævnt er at fremme vækst, eksport og beskæftigelse. Alle projektholdere er derfor i forbindelse med ansøgningen blevet bedt om at estimere de forventede effekter på disse parametre – dels i løbet af projektperioden og dels fem år efter projektstart. Når et projektet færdiggøres, bliver projektholderne endvidere bedt om at justere de forventede effekter, så de er i overensstemmelse med den aktuelle situation. På ansøgningstidspunktet svarede projektholdernes forventninger til en samlet omsætning på 21,7 mia. kr., eksport for 18,2 mia. kr. og en jobskabelse på 7.188 jobs i år fem efter projektstart. For fondens 29 færdiggjorte projekter er forventningerne blevet nedjusteret med henholdsvis 52 procent, 55 procent og 72 procent i henholdsvis omsætning, eksport og jobskabelse fem år efter projektstart.

Årsagen til de nedjusterede effekter skal bl.a. tilskrives, at virksomhederne angiver optimistisk forventninger i projektansøgningerne. Hertil kommer, at der undervejs i projektet kan ske væsentlige ændringer i de oprindelige forudsætninger i form af eksempelvis ændringer i efterspørgslen og brugerbehovene, hvilket vil blive nærmere analyseret og diskuteret i rapport 2. Hvis samme nedjustering vil gøre sig gældende for de øvrige, ikke-afsluttede projekter, kan det umiddelbart beregnes, at de 122 projekter vil have en forventet omsætning på 10,5 mia. kr., eksport på 8,1 mia. kr. og en jobskabelse på 2.018 jobs inden 2019.

Når der tages højde for typiske nedjusteringer i projektforsløbet, forventer projektholderne således effekter, der per udbetalt mio. kr. i medfinansiering udgør 36,2 mio. kr. i omsætningsvækst, 28 mio. kr. i øget eksport og 6,9 jobs, jf. tabellen herunder³.

Tabel 2.4. Forventede effekter fem år efter projektafslutning før og efter nedskrivning

	Samlede forventede effekter fem år efter projektafslutning		Forventede effekter per udbetalt mio. efter nedskrivning
	Før nedskrivning	Efter nedskrivning	
Omsætning (mio. kr.)	21.717	10.532	36,2
Eksport (mio. kr.)	18.246	8.135	28,0
Jobs	7.188	2.018	6,9

Kilde: Fondens projektdatabase. Note: Lukkede projekter er ikke inkluderet i tabellen.

Der kan således konkluderes, at der – også efter nedjusteringerne – er tale om relativt høje forventninger til de økonomiske effekter af de projekter, som fonden støtter.

³ Der er hidtil blevet udbetalt 73,4 procent af det samlede tilsagnsbeløb til de 29 færdiggjorte projekter og de syv lukkede projekter. Vi antager i beregningen, at den samme andel (dvs. 73,4 procent) af det samlede støttetilsagn til de 86 igangværende projekter bliver udbetalt. Med denne antagelse bliver den faktisk udbetalte støtte som brugt i beregningen 290 mio. kr.

Kapitel 3

Projektadditionalitet

Dette kapitel præsenterer først en analyse af fondens rolle i det danske erhvervs- og innovationsfremmesystem.

Dernæst analyseres fondens direkte værdiskabelse for de projekter, som er blevet medfinansieret.

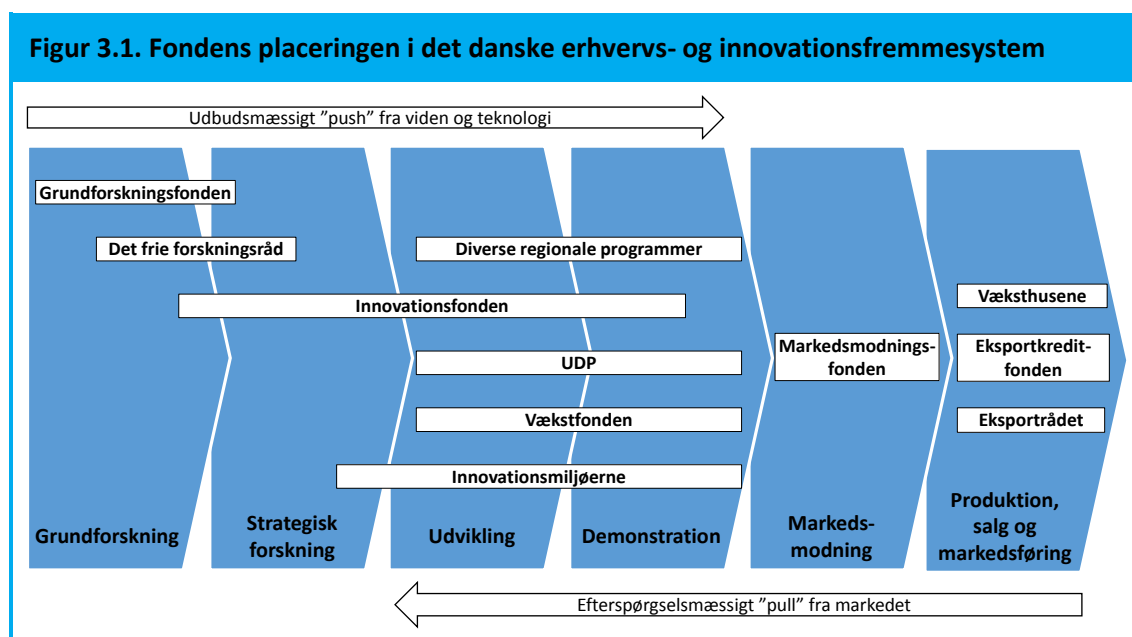
Afslutningsvis belyser kapitlet den *afledte* værdiskabelse af medfinansieringen fra fonden. Det vil sige effekter, der kan komme virksomhederne til gode på andre områder og i andre projekter.

3.1 ROLLE I DET DANSKE ERHVERVS- OG INNOVATIONSFREMME SYSTEM

Markedsmodning er aktiviteter, der er med til at åbne markeder for virksomhedernes innovative produkter og serviceydelser, hvilket både kan ske ved at styrke efterspørgslen efter innovative løsninger og ved at styrke udbuddet.

Ifølge fondens strategi er formålet at bidrage til den sidste markedstilpasning af virksomhedernes nye, innovative løsninger (efter forsknings-, udviklings- og demonstrationsfasen), jf. afsnit 2.1.

Fonden søger dermed at placere sig i forlængelse af eksempelvis Innovationsfonden og en række nationale og regionale programmer inden for udvikling og demonstration inden for blandt andet energi- og miljøområdet, hvilket er illustreret i figuren herunder.

Kilde: IRIS Groups fortolkning med afsæt Markedsmodningsfondens strategi for 2014

Interviewene med projektholderne har imidlertid vist, at der generelt er stor variation i virksomhedernes og produkternes modenhed og markedsparathed. Over halvdelen af de afsluttede projekter har allerede fået markedsintroduceret deres produkt, men der er også en væsentlig andel (46 procent), som endnu ikke har resulteret i en markedsintroduktion af produktet. Det kan eksempelvis skyldes, at markedet og efterspørgslen har ændret sig, eller at organiseringen og tilrettelæggelsen af salget endnu ikke er på plads. Derudover kan det afspejle, at nogle projekter viser sig at kræve mere videreudvikling, på baggrund af de tests, der er blevet gennemført i projektet

Tabellen herunder viser til illustration andelen af afsluttede og ikke-afsluttede projekter, som ikke forventer en omsætning i 2014 fra det produkt, som medfinansieringen fra fonden vedrører.

Tabel 3.1. Andel af afsluttede og ikke afsluttede projekter uden produktomsætning i 2014

Projektstatus	Andel <u>med</u> produktomsætning i 2014	Andel <u>uden</u> produktomsætning i 2014
Afsluttet	54,5 %	45,5 %
Ikke afsluttet	31,7 %	68,3 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af IRIS Group

Det skal dog understreges, at det er vanskeligt at skelne præcist mellem de forskellige faser, samt at markedsmodningsfasen (hvor produktet testes) i sagens natur også indebærer videreudvikling og justering af produktet ud fra fx testresultater og brugeres tilbagemeldinger.

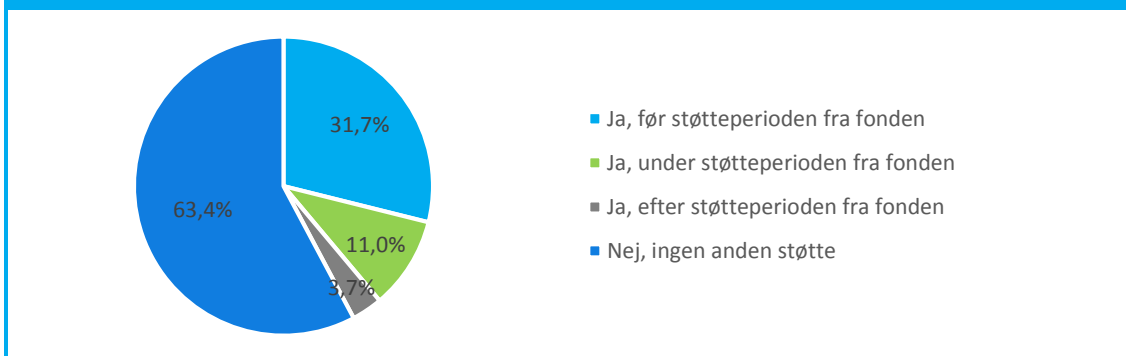
Det er dog den generelle opfattelse fra interviewene med virksomhederne og andre aktører i det danske erhvervs- og innovationsfremmesystem, at der er relativt klare snitflader og ingen væsentlige overlap til de andre, eksisterende ordninger. Ingen af de interviewede virksomheder har eksempelvis givet udtryk for, at de har overvejet eller søgt om støtte til de samme aktiviteter i andre offentlige programmer.

Spørgeskemaundersøgelsen viser desuden, at det kun er 11 procent, der samtidig med medfinansieringen fra fonden har fået økonomisk støtte fra andre ordninger. Med andre ord svarer det angivne billede af rollefordelingen i figur 3.1. godt med aktørernes oplevelse af rollefordelingen i det danske innovationssystem.

Spørgeskemaundersøgelsen viser endvidere, at kun 3,7 procent har fået økonomisk støtte fra andre ordninger efter medfinansieringen fra fonden. Dette afspejler naturligvis, at det stadig kun er 24 procent af projekterne (29 ud af 122), der er afsluttede, og som dermed har haft mulighed for at modtage anden støtte.

Det er dog evaluators vurdering, at den lave andel også afspejler, at fonden reelt placerer sig i den sidste ende af det danske erhvervs- og innovationsfremmesystem, jf. figuren i starten af afsnittet.

Figur 3.2. Har du/I modtaget økonomisk støtte fra andre offentlige ordninger til projektet?

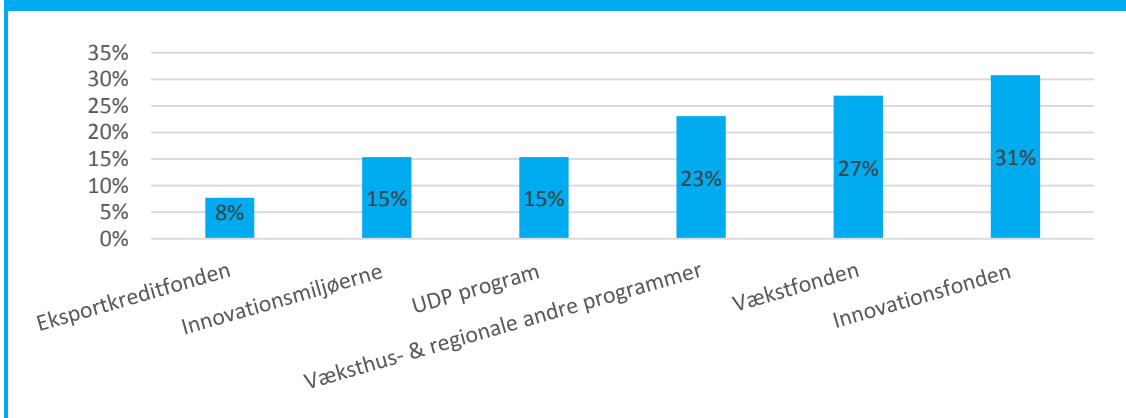

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af IRIS Group

Note: Respondenterne havde mulighed for at vælge flere svar.

Som figur 3.3 herunder viser, er det særligt Innovationsfonden og Vækstfonden, som også har bidraget til projekterne. Henholdsvis 31 og 27 procent af projekterne har således også modtaget støtte fra disse to ordninger. Derudover kan det ses, at cirka en fjerdedel har fået støtte fra regionale programmer.

Figur 3.3. Hvilke ordninger har støttet projektet?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af IRIS Group

Note: Respondenterne havde mulighed for at vælge flere svar. Spørgsmålet er kun blevet stillet til respondenter, der havde angivet, at de havde modtaget anden økonomiske støtte.

3.1. Udvalgte citater om rollen i det danske erhvervs- og innovationsfremmesystem

"Selv om det er tilskud til markedsmodning, er der i realiteten stadig meget udvikling og store usikkerheder. Det er jo usikkert, hvad der kommer ud af testene, og produktet skal jo justeres og tilpasses".

"Vi har kigget på en række forskellige offentlige ordninger og har ikke oplevet, at der var overlap til andre ordninger, da vi ansøgte Markedsmodningsfonden".

Kilde: Interviews med udvalgte projektholdere gennemført af IRIS Group

Samlet set er det evaluators vurdering, at fonden i sit formål ikke i væsentligt omfang overlapper med andre ordninger i det danske erhvervs- og innovationsfremmesystem. Dermed udfylder den en klar og selvstændig rolle i det offentlige erhvervs- og innovationsfremmesystem⁴.

Der er dog tilsyneladende stor variation i, hvor modne og markedsparate produkterne og prototyperne er i de medfinansierede projekter. Interviewene har bl.a. også vist eksempler på, at fonden har medfinansieret udvikling af nye apps i tilknytning til et nyt produkt.

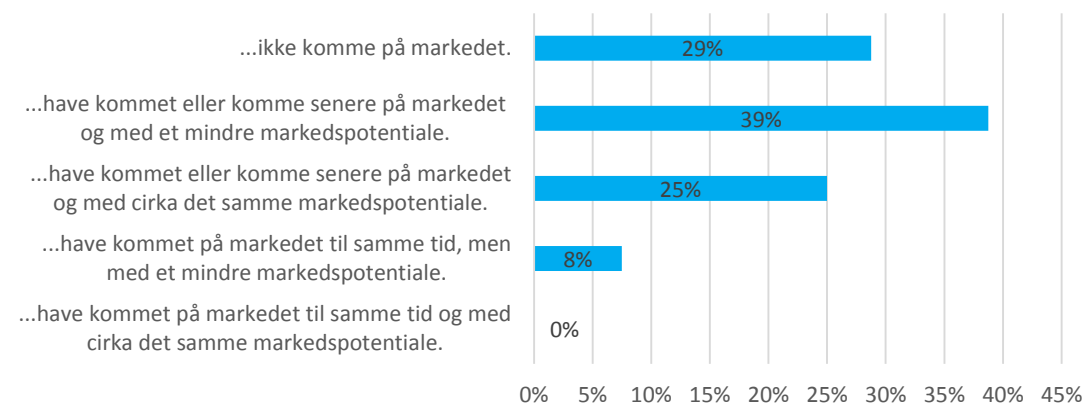
3.2 DIREKTE VÆRDISKABELSE

Dette afsnit analyseres først fondens betydning for produkternes markedsintroduktion. Derefter estimeres den økonomisk effekt for de deltagende virksomheder. Sidst i afsnittet går der i dybden med, *hvordan* fonden skaber værdi for virksomhederne.

3.2.1 Produktets markedsintroduktion

Som det fremgår af figuren herunder, vurderer 29 procent af de adspurgte virksomheder, at produktet ikke var kommet på markedet uden fondens medfinansiering.

Figur 3.4. Hvad ville der ske eller være sket med jeres produkt uden medfinansieringen?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af IRIS Group

Den største andel vurderer dog, at produktet også vil komme på markedet uden fondens medfinansiering, men på et senere tidspunkt og med et mindre markedspotentiale (39 procent).

En fjerdedel vurderer, at fonden har fremrykket markedsintroduktionen, men ikke øget produktets kommercielle potentiale.

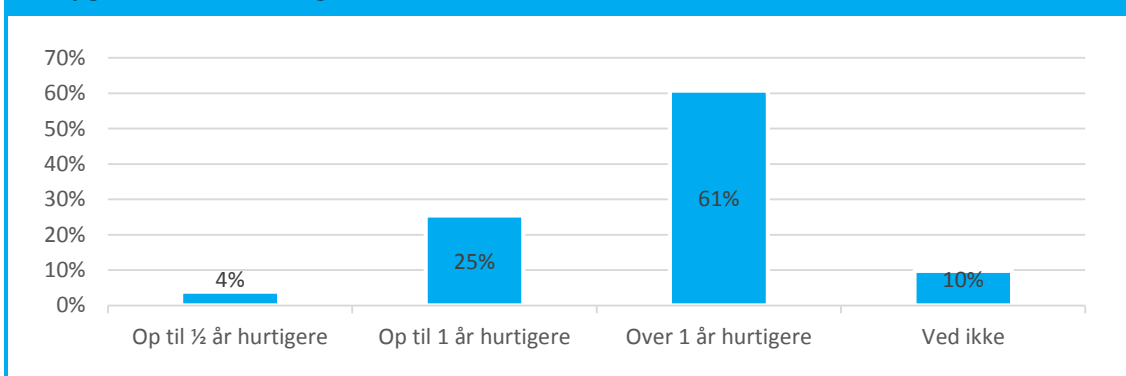
Ingen har svaret, at produktet ville komme på markedet til samme tid og med samme potentiale, hvis de ikke havde modtaget medfinansiering fra fonden.

⁴ Samme konklusion gjorde sig gældende i midtvejsevalueringen af Fornyelsesfonden fra 2012.

Fondens medfinansiering skaber dermed – ifølge virksomhederne – et øget markedspotentiale og har en positiv økonomisk effekt for hele 76 procent af projekterne (29 procent + 39 procent + 8 procent). For de resterende virksomheder er effekten, at produktet kommer hurtigere på markedet, hvilket også har en positiv økonomisk effekt, selvom produktets markedspotentiale ikke bliver øget (Se figur 3.4).

Når det gælder de virksomheder, der angiver, at fonden er med til at fremrykke markedsintrudktionen, estimerer hele 61 procent af virksomhederne, at produktet er kommet eller kommer over et år hurtigere på markedet (jf. figur 3.5).

Figur 3.5. Hvor meget er produktet kommet eller forventes at komme hurtigere på markedet pga. medfinansieringen fra fonden?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af IRIS Group

Note: Spørgsmålet er kun blevet stillet til de respondenter, der har svaret, at medfinansieringen har fået produktet hurtigere på markedet.

På baggrund af spørgeskemaundersøgelsen kan det konkluderes, at fonden medfører en hurtigere markedsintrudktion af produkterne i stort set alle projekter – og dette i mange tilfælde med mere end et år. Derudover øges markedspotentialet i produkterne i cirka 3/4 af alle de medfinansierede projekter. 25 procent af produkterne ville – ifølge virksomhederne – slet ikke komme på markedet uden fondens medfinansiering.

3.2.2 Effekter for de deltagende virksomheder

For at kvantificere fondens økonomisk effekt for de deltagende virksomheder, har vi foretaget en beregning af fondens effekter for de deltagende virksomheder ud fra den gennemførte spørgeskemaundersøgelse⁵.

⁵ Tilgangen til beregningerne og deres forudsætninger er nærmere beskrevet i metodebilaget.

Virksomhederne er her blevet spurgt om deres forventninger til produkternes samlede omsætning og eksport i 2018. På baggrund af dette kan den samlede forventede omsætning i 2018 opgøres til 6,1 mia. kr.⁶, mens effekten på eksporten kan opgøres til 4,9 mia. kr.

Det er dog ikke hele dette beløb, der kan tilskrives fonden.

Virksomhederne er i spørgeskemaet derfor også blevet bedt om at angive hvor stor en andel af den forventede produktomsætning i 2018, der ville blive realiseret, hvis de ikke havde modtaget medfinansiering fra fonden. Besvarelserne er her meget forskellige. Nogle angiver, at de ingen omsætning på produktet ville have uden fondens medfinansiering. Andre forventer, at hovedparten af omsætningen ville blive realiseret alligevel. Men i gennemsnit angiver virksomhederne, at 42 procent af produktomsætningen ville blive realiseret i 2018 uden fondens medfinansiering. Det tilsvarende tal for eksporten er 45 procent.

Fondens medfinansiering er således med til at øge virksomhedernes omsætning med 58 procent, hvilket svarer til en stigning i omsætningen på omkring 3,5 mia. kr. i 2018, hvor samtlige projekter i den nuværende portefølje forventes at være afsluttet. Tilsvarende vil medfinansieringen bidrage til at øge eksporten med 2,7 mia. kr. Det svarer til, at fonden for hver udbetalt mio. kr. vil generere en øget omsætning for cirka 12,3 mio. kr. og en øget eksport for 9,3 mio. kr. Se tabel 3.2.

Fondens betydning for jobskabelsen fremgår af den samfundsøkonomiske analyse i det følgende kapitel.

Tabel 3.2. Virksomhedernes forventninger til produktet i 2018 og fondens betydning

	Omsætning	Eksport
Samlet forventning til produkterne	6.122 mio. kr.	4.895 mio. kr.
Forventet andel realiseret uden medfinansieringen	42 %	45 %
Forventet andel realiseret pga. medfinansieringen	58 %	55 %
Samlet forventet additional effekt	3.525 mio. kr.	2.684 mio. kr.
Additional effekt per mio. kr. i medfinansiering	12,3 mio. kr.	9,3 mio. kr.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af IRIS Group

Det skal dog understreges, at der er en vis usikkerhed knyttet både til opgørelsen af den forventede omsætning og til den andel, der ville blive realiseret uden fonden i 2018.

Som det fremgår af rapport 2, står projekterne fortsat over for en række barrierer og risici frem mod 2018 i forhold til at realisere de fulde markedspotentialer. Bl.a. udgør faktorer som manglende salgsreferencer, distributionskanaler og kundetillid til produkterne udfordringer for en

⁶ Dette tal er noget lavere end det beregnede vha. databasen i kapitel 2. Det skyldes dels, at nogle virksomheder i spørgeskemaundersøgelse har skønnet lavere end i de tidligere skøn opgivet til Erhvervsstyrelsen. Dels at vi har udeladt en enkelt virksomhed med et ekstremt højt skøn for meromsætning (2 mia. kr.), som ifølge virksomheden var forbundet med meget stor usikkerhed.

række virksomheder. I de opgjorte effekter i dette afsnit må det forventes, at de fleste virksomheder har antaget, at det lykkes at tackle disse udfordringer. Det vil naturligvis næppe komme til at gælde for alle virksomheder⁷.

Samlet er billedet dog, at fonden har en stor, additionel effekt for de deltagende virksomheder og for de produkter, der markedsmodnes gennem medfinansiering fra fonden. Selv hvis de faktiske effekter skulle vise sig at blive eksempelvis 50 procent lavere end de forventede i spørgeskemaundersøgelsen, er det et meget positivt resultatet, at fonden på et enkelt år skaber øget omsætning og eksport i de involverede virksomheder, der måske er 4-5 gange højere end den offentlige investering. Det må således også forventes, at effekterne fortsætter efter 2018.

I boksen herunder er opsamlet en række citater fra virksomhedsinterviewene, der belyser værdiskabelsen for produktets markedsintroduktion og omsætning.

Boks 3.2. Udvalgte citater om værdiskabelsen for produktets markedsintroduktion og omsætning

"Uden fonden havde vi alene haft fokuseret på hjemmemarkedet. Vi skulle nok være kommet ud alligevel, men det var gået langsommere".

"Medfinansieringen har gjort det muligt at tænke mere langsigtet og udvikle et bedre og bredere produkt med et større kommercielt potentiale. Vores omsætning og salg ville klar være lavere uden medfinansieringen".

"Uden medfinansiering havde det kun været muligt at satse på markedsintroduktion af to af produkterne. Fonden medførte, at vi fik et bredere markedsfokus".

"Vi er kommet hurtigere på markedet med vores produkt pga. medfinansieringen, og det har helt været afgørende for det kommercielle potentiale. Bare et halvt eller helt år senere har afgørende betydning for vores produktet, sådan som markedet ser ud".

"Markedet skal nok selv få udviklet og introduceret produktet, hvis det er tilstrækkeligt holdbart".

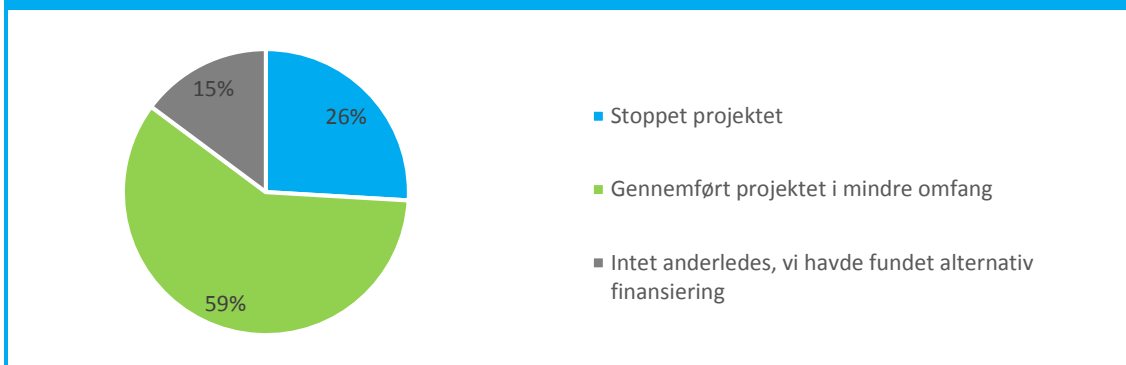
Kilde: Interviews med udvalgte projektholdere gennemført af IRIS Group

3.2.3 Projektforløbet og –processen

Virksomhederne kan fordeles i tre kategorier i forhold til, hvad der ville være sket med test- og tilpasningsprojektet, hvis de *ikke* havde modtaget medfinansiering. Som det fremgår af grafen herunder, ville 26 procent af projekterne være stoppet uden fondens medfinansiering. 59 procent ville være fortsat i mindre omfang, og 15 procent ville ikke have gjort noget anderledes, da de havde mulighed for at finde alternativ finansiering.

⁷ Det er evaluators vurdering, at de forventede omsætnings- og eksporttal fra spørgeskemaundersøgelsen udgør det bedst mulige grundlag til beregning af fondens additionelle effekt. Det skyldes bl.a., at spørgeskemaundersøgelsen, som blev gennemført i december 2014, giver et opdateret billede af virksomhedernes forventede effekter, og at virksomhederne samtidig har svaret anonymt og uden incitament til at være overoptimistiske.

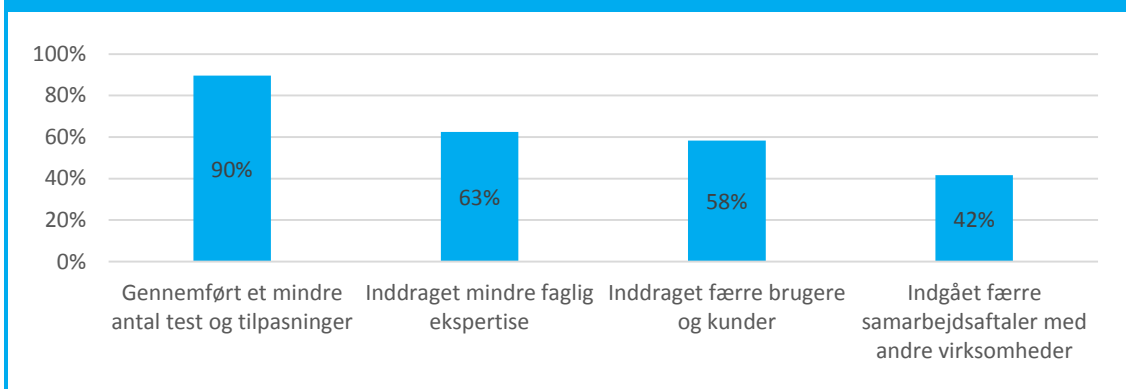
Figur 3.6. Hvad vurderer du, at I ville have gjort anderledes, hvis I ikke havde modtaget medfinansieringen fra fonden?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af IRIS Group

Blandt de virksomheder, der ville have gennemført projektet i mindre omfang (hvis de ikke havde fået medfinansiering fra fonden), tilkendegiver 90 procent, at de ville have foretaget et mindre antal test og tilpasninger af deres produkt. Derudover svarer over halvdelen, at de uden medfinansieringen også havde inddraget mindre faglig ekspertise samt færre brugere og kunder (Se figur 3.7).

Figur 3.7. Hvad vurderer du, at I ville have gjort i mindre omfang?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af IRIS Group

Note: Spørgsmålet er kun blevet stillet til de respondenter, der har svaret, at de havde gennemført projektet i mindre omfang, hvis det ikke havde været for medfinansieringen. Respondenterne havde mulighed for at angive flere svar.

Endvidere fremhæver virksomhederne, at medfinansieringen har gjort det muligt at forbedre indhold, design og kvalitet i produktet – samt at modne markedet gennem inddragelse af flere potentielle kunder, jf. tabel 3.3.

Tabel 3.3. Respondenternes vurdering af fondens betydning

	I procent
Forbedret indhold, design og kvalitet i produktet.	78 procent
Øget modning af markedet gennem inddragelse af flere potentielle kunder.	70 procent
Øget det kommercielle potentiale i produktet. Fx ved at produktet er blevet mere rettet mod et bredere marked.	58 procent
Givet større indsigt i markedet og kundesegmenter, herunder bedre grundlag for prissætning.	48 procent
Givet mere klar forankring af produktet i et langsigtet kommercielt fokus.	41 procent
Øget sandsynligheden for at få de nødvendige godkendelser af produktet på plads.	32 procent

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af IRIS Group

Note: Spørgsmålet er kun blevet stillet til de respondenter, der har svaret, at de enten havde gennemført projektet i mindre omfang eller stoppet projektet, hvis det ikke havde været for medfinansieringen. Respondenterne havde mulighed for at angive flere svar.

Direkte adspurgt tilkendegiver 79 procent af projektholderne, at fondens medfinansiering har betydet, at der er blevet involveret flere virksomheder og samarbejdspartnere i projektet. Se figur 3.8.

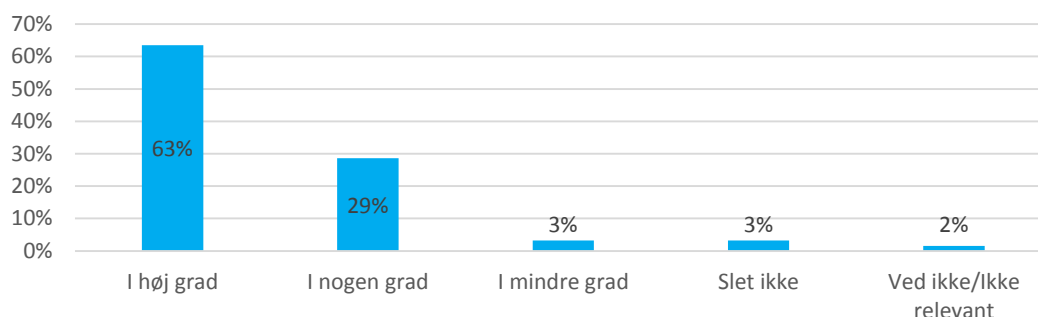
Figur 3.8. Har fondens medfinansiering betydet, at der er blevet involveret flere virksomheder/samarbejdspartnere i projektet?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af IRIS Group

Samtidig vurderer 63 procent, at involvering af flere samarbejdspartnere i høj grad har haft en positiv betydning og skabt værdi for projektet og deres virksomhed (jf. figur 3.9).

Af de gennemførte interviews fremgår det dog, at der i enkelte tilfælde bliver spekuleret i at finde samarbejdspartnere, fordi det gør det muligt at få flere penge bevilget. Enkelte virksomheder har fremhævet, at de oplever det som en hæmmende og begrænsende faktor, at de har været nødt til at indgå samarbejdsaftaler med andre virksomheder. Det skyldes både det administrative besvær, samt at viden og knowhow dermed er blevet spredt på flere aktører.

Figur 3.6. I hvilken grad vurderer du, at involveringen af flere virksomheder/samarbejdsparterne samlet set har haft en positiv betydning og skabt værdi for projektet og din virksomhed?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af IRIS Group

Note: Spørgsmålet er kun blevet stillet til de respondenter, der har svaret, at fondens støtte har betydet involvering af flere virksomheder/samarbejdspartnere.

Boks 3.3. Udvalgte citater om værdiskabelsen for projektførelsen og –processen

”Medfinansieringen fra fonden gjorde, at vi kunne ansætte folk med de nødvendige administrative kompetencer og kendskab til de udenlandske markeder”.

”Medfinansieringen har gjort det muligt at inddrage universiteterne i højere grad. Og de klare krav fra fonden til milepæle og afrapportering af omkostninger, tror jeg, helt klart også har været en løftestang til at få dem hurtigere med om bord i projektet”.

”Uden medfinansiering ville projektet nok ikke være realiseret. Der var i hvert fald meget stor sandsynlighed for, at det var stoppet”.

”Vi havde ikke så hurtigt kunne få afprøvet en fuld løsning, som vi nu kunne. Testen af produktet blev dermed mere omfattende i denne omgang”.

”Medfinansieringen har givet selvtillid og tro på projektet både udadtil og indadtil. Det er med til at give medarbejderne en følelse og anerkendelse af, at de arbejder på et meningsfuldt projekt med stort potentiale. Det giver et drive og en atmosfære/vindermentalitet i virksomheden, at man får det klap på skulderen”.

Kilde: Interviews med udvalgte projektholdere gennemført af IRIS Group

Det er samlet set evaluators konklusion, at fondens medfinansiering har en klar, værdiskabende funktion og direkte betydning for virksomhedernes projektførelse og proces. 85 procent af virksomhederne giver udtryk for, at projektet enten ikke var blevet gennemført eller i væsentligt mindre omfang, hvis de ikke havde fået medfinansiering fra fonden.

Mere konkret betyder medfinansieringen, at virksomhederne i projektførelsen gennemfører flere test og tilpasninger samt inddrager flere faglige eksperter, brugere, kunder og samarbejdspartnere. Det resulterer i de fleste tilfælde i et forbedret produkt samt øget modning af markedet – og større kommercielt potentiale i produktet. Produkterne bliver med andre ord i højere grad målrettet kundernes behov og nemmere at integrere og implementere i eksisterende systemer.

3.2.4 Betydning for privat finansiering

Som det fremgår af det forudgående afsnit, vurderer 15 procent, at de ikke ville have gjort noget anderledes og i stedet fundet anden finansiering uden fondens medfinansiering.

Ifølge de interviewede projektholdere ville den alternative finansiering typisk være fundet hos private investorer. Fondens medfinansiering kan dermed i nogen tilfælde være med til at fortrænge privat finansiering.

Det er imidlertid vores samlede vurdering, at fonden i de fleste tilfælde i højere grad er en løftestang i forhold til at tiltrække yderligere finansiering, da medfinansieringen er med til at opkvalificere, blåstemple og synliggøre projektet udadtil. Mange af de interviewede virksomheder angiver, at projekterne har øget deres muligheder for at tiltrække private kapital. Samtidig angiver de interviewede virksomheder typisk, at fondens medfinansiering er betydeligt højere end den kapital, det ville være realistisk at tiltrække fra private på ansøgningstidspunktet.

Boks 3.4. Udvalgte citater om fonden som løftestang for privat finansiering

"Støtten fra fonden kan bruges aktivt til at tiltrække og fastholde investorer, fordi vi kan sige, at for hver krone de investerer, får de en krone ekstra".

"Fonden har været med til at skabe noget interesse om vores virksomhed, som vi kan profilere os på. Vi kan sige, at vores ide er udvalgt blandt X ideer, er blevet testet af et eksternt panel etc. Det giver noget bevågenhed og interesse fra nye investors side, som kan få bekræftet, at det ikke bare er dem selv, som ser potentialet i ideen".

"Der er ingen tvivl om, at det har gjort en kæmpe forskel. Det vigtige er, at når jeg går til en privat investor el. lign, så vil de også sige, at vi har været igennem en lang proces, hvor nogle eksterne har evalueret vores koncept – og den positive tilbagemelding, vi har fået fra fonden, har gjort det lettere at rejse penge andre steder fra".

"Fondens medfinansiering var en blåstempling i forhold til at få anden medfinansiering og samarbejdspartnere med".

Kilde: Interviews med udvalgte projektholdere gennemført af IRIS Group

Boks 3.5. Udvalgte citater om fonden som fortrænger af privat finansiering

"Uden medfinansieringen var pengene fundet et andet sted – højst sandsynligt hos eksisterende eller nye investorer. Men den samme udvikling af produktet havde fundet sted og med næsten samme hastighed. På den front har fonden ikke gjort en forskel. Vi er en virksomhed baseret på investorer og har et markant fokus på at rejse eksternt kapital hele tiden".

"Vi havde arbejdet videre og fundet anden støtte og egenfinansiering uden fonden".

Kilde: Interviews med udvalgte projektholdere gennemført af IRIS Group

Fondens medfinansiering kan således både være med til at tiltrække og fortrænge privat finansiering, men det er som nævnt evaluators samlede vurdering, at fonden i de fleste tilfælde i højere grad er en løftestang i forhold til at tiltrække yderligere finansiering, da medfinansieringen fra fonden er med til at opkvalificere, blåstemple og synliggøre projektet udadtil.

3.3 AFLEDT VÆRDISKABELSE

Den direkte værdiskabelse fra fonden – estimeret i foregående afsnit – vedrører den konkrete betydning, som fondens medfinansiering har for produkternes markedsintrøduktion, omsætning og projektførløbet.

Derudover kan der også være en afledt og mere indirekte værdiskabelse fra fonden. Det gælder både for de virksomheder, der har ansøgt om medfinansiering, og for brugerne af de markedsmodnede produkter. Den afledte værdiskabelse handler således om de gevinster fonden skaber, men som ikke umiddelbart indgår i målingen af fondens og projekternes effekter. I dette afsnit skelnes der mellem tre overordnede kategorier af afledt værdiskabelse fra henholdsvis 1) ansøgningsprocessen, 2) projektførløbet og 3) produktet.

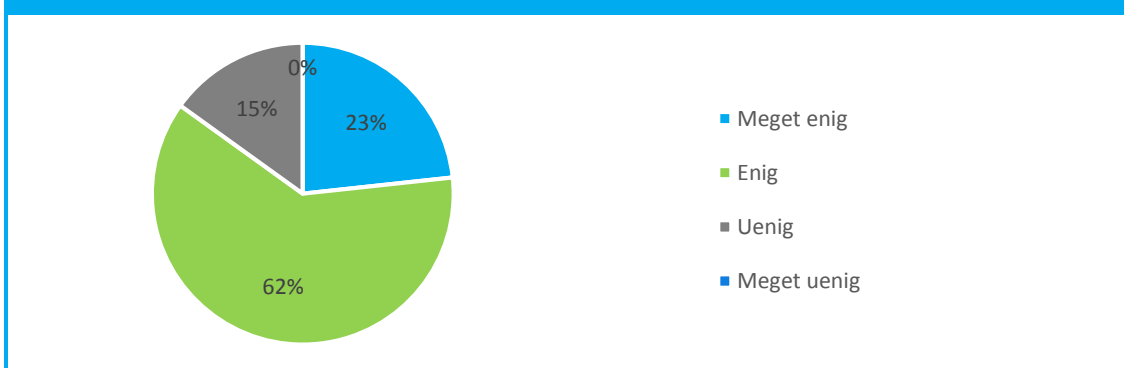
3.3.1 Ansøgningsprocessen

Flere virksomheder har tilkendegivet, at ansøgningsprocessen i sig selv har været værdiskabende og en hjælp i det videre arbejde. Blandt de interviewede virksomheder er det særligt udarbejdelsen af forretningsplaner, som har skabt værdi, da det i høj grad har været med til at professionalisere og strukturere arbejdet med at bringe produkterne på markedet.

Derudover er ansøgningsprocessen for en del virksomheder en god anledning til at tage kontakt og indgå mere forpligtigende aftaler med relevante samarbejdspartnere. Det sidste kan også være værdifuldt for de virksomheder, der ikke opnår støttetilsagn. Fondens kan med andre ord have en afledt, værdiskabende effekt for de mange virksomheder, der har været involveret i de knapt 500 ansøgninger, der fra 2010 til medio 2014 har fået afslag på deres ansøgning om medfinansiering.

Figur 3.7 viser, hvordan virksomhederne i spørgeskemaundersøgelsen har set på værdiskabelsen i ansøgningsprocessen.

Figur 3.7. Materialet og arbejdet fra ansøgningsprocessen har været anvendeligt og en hjælp i det videre projektførløb

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af IRIS Group

I tekstboksen herunder er der vist en række udvalgte citater fra de interviewede virksomheder relateret til ansøgningsprocessens værdiskabelse. Som det fremgår, er der også nogen virksomheder, der vurderer, at ansøgningsprocessen ikke havde skabt værdi for dem uden medfinansieringen.

Boks 3.6. Udvalgte citater om ansøgningsprocessens værdiskabelse

"De klare krav og rammer til afrapportering og ansøgning er også værdiskabende for os. Det betyder, at vi har fået mere styr på tingene i forhold til revisor osv."

"Ansøgningsprocessen og arbejdet giver sig selv stor værdi, som vi også havde kunne anvende, selv om vi ikke havde fået medfinansiering. Det har gjort os mere skarpe på at kommunikere eksternt, hvad vi gør, og hvad vi laver. Og det er jo meget værdifuldt i forhold til nye kunder og samarbejdsaftaler"

"Ansøgningsfasen har været en hjælp for resten af projektførløbet – men det havde været surt spildte kræfter, hvis vi ikke havde fået medfinansieringen. Så havde jeg nok været ret negativ over for disse krav i ansøgningsprocessen"

"Udvælgelsen – dvs. vurderingen af os med ansøgningen – var hård og omstændelig, men også værdiskabende. Jeg synes, der var meget hårdt arbejde i starten, men det viste sig at have værdi i sig selv, også hvis vi ikke havde fået tilskuddet"

Kilde: Interviews med udvalgte projektholdere gennemført af IRIS Group

3.3.2 Projektførløbet

Den afledte værdiskabelse fra *projektløbet* handler om den effekt, som medfinansieringen – og de deraf gennemførte aktiviteter – har skabt for virksomhederne mere generelt.

Som det fremgår af grafen herunder vurderer 58 procent, at medfinansieringen fra fonden har betydet en generel styrkelse af virksomhedens kommercielle mål, forretningsmodel og langsigtede strategiske retning. Samtidig mener 42 procent, at den har medført en generel styrkelse af virksomhedens faglige metoder, kompetenceniveau, produkter og innovationsevne.

Tabel 3.4. Respondenternes vurdering af projektførløbets afledte betydning

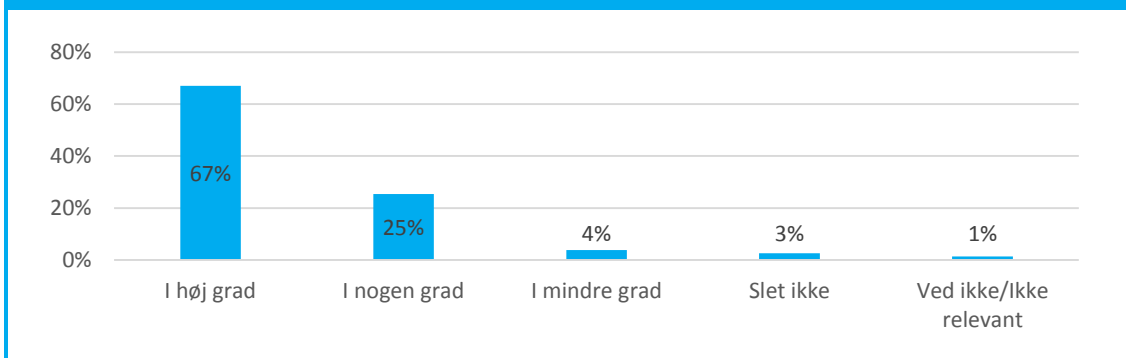
	I procent
Generel styrkelse af virksomhedens kommercielle mål, forretningsmodel og langsigtede strategiske retning.	58 procent
Medført en generel styrkelse af virksomhedens faglige metoder, kompetenceniveau, produkter og innovationsevne.	42 procent

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af IRIS Group

Note: Spørgsmålet er kun blevet stillet til de respondenter, der har svaret, at de enten havde gennemført projektet i mindre omfang eller stoppet projektet, hvis det ikke havde været for medfinansieringen. Respondenterne havde mulighed for at angive flere svar.

Derudover er det hele 92 procent, der vurderer, at medfinansieringen fra fonden generelt i høj grad eller i nogen grad har forbedret deres fremtidige vækstmuligheder (Se figur 3.11).

Figur 3.8. I hvilken grad vurderer du, at medfinansieringen generelt har forbedret virksomhedens fremtidige vækstmuligheder?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af IRIS Group

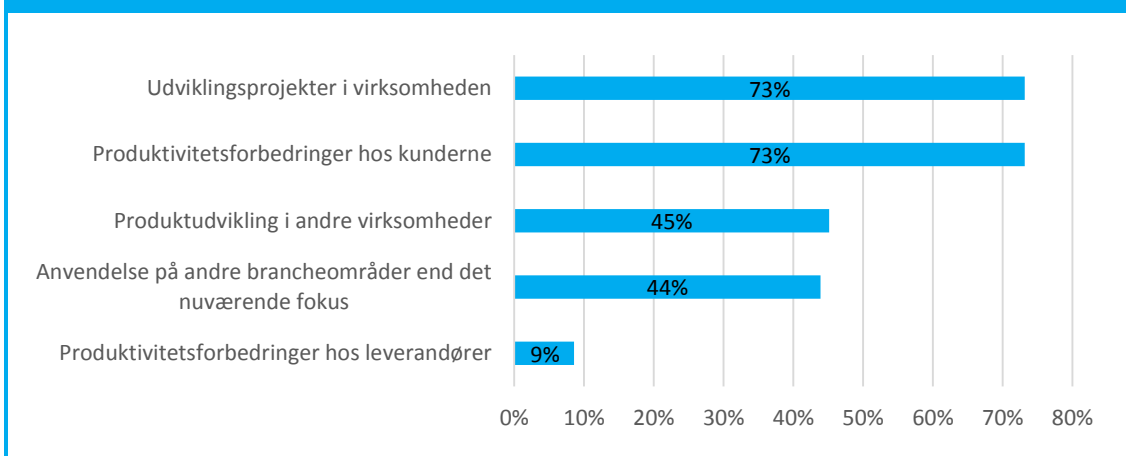
3.3.3 Produktet

Som vist har medfinansieringen fra fonden i mange tilfælde haft betydning både for produkterne markedsintroduktion og indhold. Det vil sige, at mange produkter som følge af medfinansieringen eksempelvis er kommet hurtigere ud på flere markeder og med en forbedret funktionalitet. Da produkterne i høj grad bidrager med nye teknologiske løsninger, kan de dermed også have en afledt betydning for kunder, leverandører mv. i form af fx produktivitetsforbedringer og nye forretningsmuligheder.

Samtidig kan resultaterne og de udviklede teknologier eventuelt bruges i nye udviklingsprojekter blandt de virksomheder, der har deltaget i projekterne.

Der er både 73 procent af projektholderne, som vurderer, at 1) produktet vil danne grundlag for nye udviklingsprojekter i deres virksomhed samt 2) vil bidrage til produktivitetsforbedringer hos kunderne. Næsten halvdelen af projektholderne vurderer desuden, at produktet kan bidrage til udvikling i andre virksomheder og anvendes inden for andre brancher. Se figur 3.12.

Figur 3.9. Vurderer du, at produktet/teknologien giver mulighed for:

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af IRIS Group

Note: Respondenterne havde mulighed for at vælge flere svar.

Samlet set viser spørgeskemaundersøgelsen, at fonden har en række væsentlige, afledte værdiskabende effekter fra ansøgningsprocessen, projektforløbet og produkterne. Det kommer både de ansøgende virksomheder samt kunder og brugere til gode.

Disse effekter kan på sigt være betydelige. De afledte effekter hos andre virksomheder er ikke medtaget i kvantificeringen af effekterne i afsnit 3.2, men er omfattet af den samfundsøkonomiske effektberegning i næste kapitel.

Kapitel 4

Samfundsøkonomiske effekter

Dette kapitel præsenterer beregningerne af de samfundsøkonomiske effekter af fondens medfinansiering. I afsnit 4.1 analyseres fondens bidrag til omsætning og beskæftigelse i de medfinansierede virksomheder frem til 2028.

I afsnit 4.2 beregner vi fondens samfundsøkonomiske effekter på kort sigt. Det konkluderes her, at fonden bidrager positivt til den offentlige saldo.

I afsnit 4.3 beregner vi det samlede samfundsøkonomiske afkast af fonden på langt sigt. Beregningen tager højde for, at de medfinansierede virksomheder på længere sigt vil øge deres beskæftigelse på bekostning af beskæftigelsen i andre virksomheder, fordi beskæftigelsen på længere sigt er bestemt af arbejdsstyrkens størrelse. Vi beskriver også det tab for samfundet, der opstår, når fonden finansieres over skatten, samt de positive såkaldte spillovers medfinansieringen kan have for andre virksomheder.

4.1 EFFEKTER PÅ JOBSKABELSEN I DE MEDFINANSIEREDE VIRKSOMHEDER

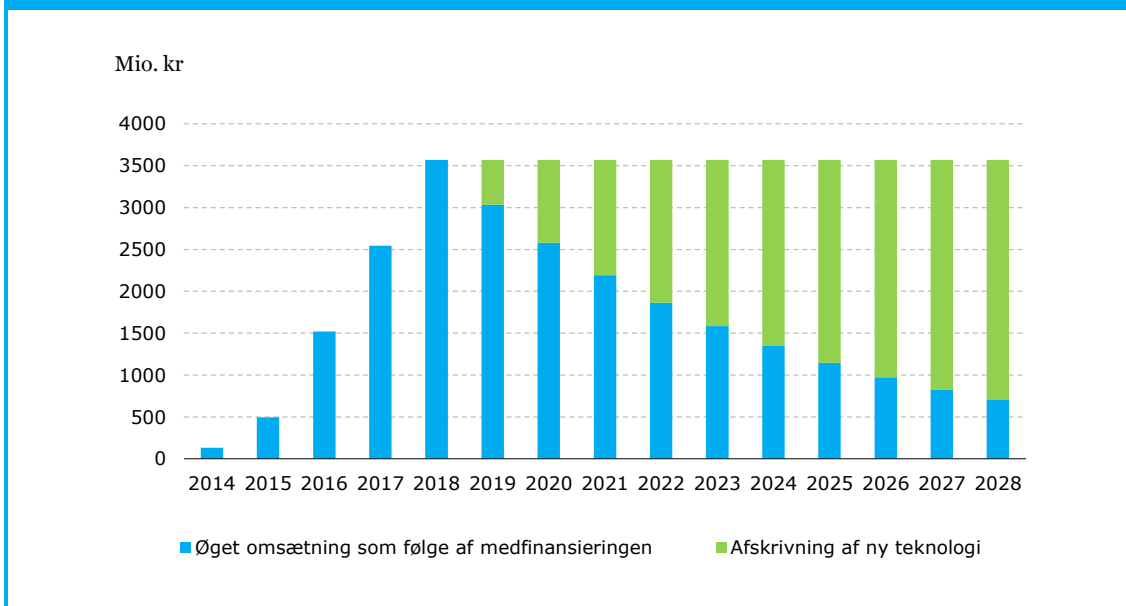
Som beskrevet i kapitel 3 har projektholderne i spørgeskemaundersøgelsen anslået, at fondens medfinansiering vil øge virksomhedernes samlede omsætning med 3,5 mia. kr. i 2018. Dette er blot et øjebliksbillede for det ene år. Fonden vil bidrage til højere omsætning i virksomhederne både før og efter 2018. Den samlede omsætning på de medfinansierede produkter stiger således frem mod 2018, hvor produkterne forventes at være kommet på markedet, og hvor effekterne af fondens medfinansiering kan forventes at toppe.

Omsætningen på produktet må forventes at falde over tid, fordi teknologien forældes, og virksomhedens konkurrenter indhenter det forspring, som fondens medfinansiering har givet virksomhederne. Ny teknologi afskrives i mange sammenhænge med 15-20 procent årligt⁸. Medfinansieringen fra fonden har dog forbedret virksomhedernes vækstmuligheder og bidraget til, at der er blevet opbygget varige kompetencer i virksomheden (jf. kapitel 3). Det giver virksomhederne bedre muligheder for at opretholde omsætningen på produktet i længere tid og at generere omsætning på nye produkter efter medfinansieringens ophør.

Samlet set forventer vi, at virksomhedens meromsætning vil falde over tid. Beregningerne er derfor baseret på en antagelse om, at effekterne af fondens medfinansiering falder med 15 procent årligt. I 2019 forventes tilskuddet fx at øge virksomhedernes samlede omsætning med ca. tre mia. kr., jf. figur 4.1.

⁸ Se blandt andet Nordhaus (2004) samt Pakes og Simpson (1989).

Figur 4.1. Fondens bidrag til øget omsætning i virksomhederne

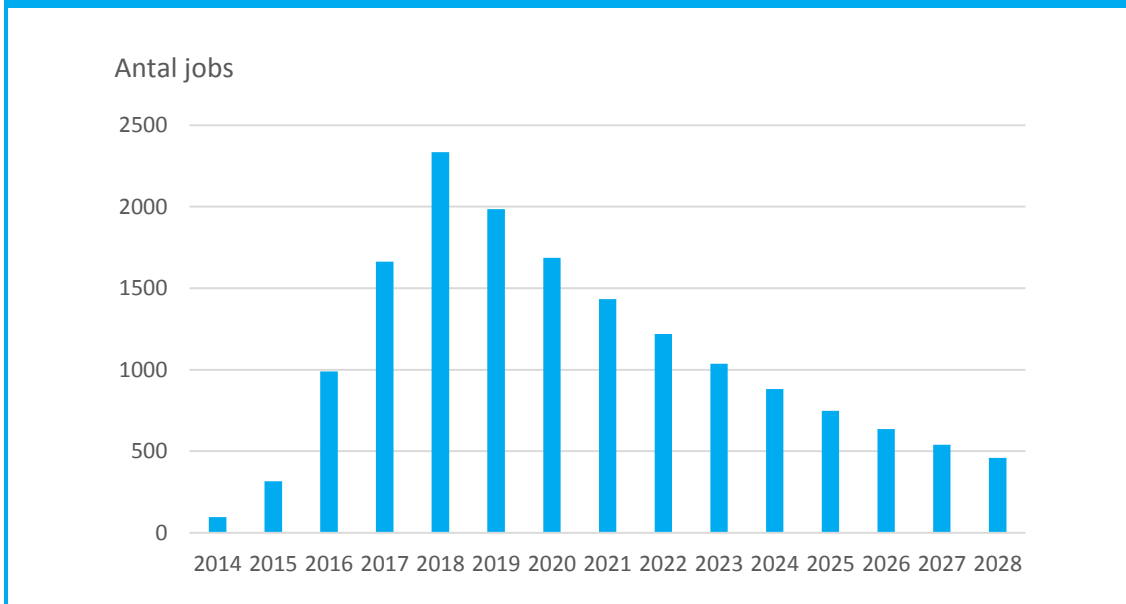
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af IRIS Group samt fondens projektdatabase.

Note: Fondens skønnede bidrag til virksomhedernes omsætning i 2014 kommer fra fondens projektdatabase. Bidraget til omsætningen i 2015 og 2018 er beregnet ud fra spørgeskemaundersøgelsen, og vi har antaget, at omsætningen stiger jævnt mellem 2015 og 2018. Se særskilt metodebilag for flere detaljer.

Når virksomhedernes omsætning stiger, skabes der nye arbejdspladser i virksomhederne. Oplysninger fra Danmarks Statistik viser, at der i gennemsnit skal 1,5 mio. kr. i omsætning til at skabe et job. I 2018 skaber den øgede omsætning på 3,5 mia. kr. således mere end 2.300 arbejdspladser i virksomhederne

Den faldende omsætning på produktet i de efterfølgende år betyder, at virksomhederne ikke kan forventes at opretholde samme høje beskæftigelse, og antallet af jobs i virksomhederne vil falde efter 2018, jf. figur 4.2.

Figur 4.2. Fondens bidrag til øget beskæftigelse i virksomhederne

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af IRIS Group, fondens projektdatabase samt Danmarks Statistik.

Note: Antallet af jobs er beregnet på baggrund af oplysninger fra Danmarks Statistik om, hvor stor omsætningen per medarbejder er i de underbrancher, som virksomhederne tilhører. Se også særskilt metodebilag for flere detaljer.

Vi har opgjort den forventede faktisk udbetalte medfinansiering til omkring 280 mio. kr.⁹ Det betyder, at fonden i 2018 har bidraget til at skabe ca. 830 arbejdspladser for hver udbetalt 100 mio. kr. i tilskud.

4.2 SAMFUNDSØKONOMISKE EFFEKTER AF MEDFINANSIERINGEN PÅ KORT SIGT

Den øgede omsætning i virksomhederne vil på kort sigt bidrage positivt til den offentlige saldo. Det vil sige, at medfinansieringen genererer indtægter for staten, der overstiger udgifterne ved at udbetale tilskud.

For at beregne denne effekt bruger vi resultaterne fra den midtvejsevaluering af Fornyelsesfonden, som Deloitte gennemførte i 2012. Resultaterne fra denne evaluering er baseret på en makroøkonomisk modelberegning, der tager højde for, at når virksomhedernes produkter kommer på markedet, vil det mindske kundernes efterspørgsel efter lignende produkter. Der vil således være en såkaldt fortrængningseffekt på efterspørgselssiden, jf. boks 4.1.

⁹ I beregningen af den faktisk udbetalte medfinansiering er der taget højde for, at ikke hele det bevilligede tilskud kan forventes at komme til udbetaling. For de 29 færdiggjorte projekter er 88 procent af bevillingen blevet udbetalt, mens der kun er blevet udbetalt 14 procent på de projekter, der er blevet lukket af sekretariatet. For de igangværende projekter antager vi derfor, at 73 procent af bevillingen vil komme til udbetaling. Se også metodebilaget for flere detaljer.

Boks 4.1. Fondens bidrag til øget omsætning i virksomhederne

I midtvejsevalueringen af Fornylsesfonden brugte Deloitte (2012) en ADAM-model til at beregne de samfundsøkonomiske effekter af fondens medfinansiering på kort sigt. I modellen tages der højde for, at nye produkter på markedet mindsker efterspørgslen efter andre produkter, så øget omsætning i de virksomheder, der modtager medfinansiering, får omsætningen i andre danske virksomheder til at falde (fortrængningseffekt på efterspørgselssiden).

Det gælder især for de offentlige kunder, der har faste budgetter på kort sigt (fuld fortrængning), men andre private kunder i Danmark forventes også delvist at øge efterspørgslen efter de medfinansierede produkter på bekostning af andre produkter på markedet (delvis fortrængning). På eksportmarkederne forventes fortrængningen hovedsagligt at omfatte udenlandske produkter, så der ikke sker en nedgang i omsætningen i andre danske virksomheder (ingen fortrængning).

De 80 projekter, der indgik i Deloitte's evaluering, modtog ca. 340 mio. kr. i medfinansiering til innovation og markedsmodning. Virksomhederne forventede samlet set at have øget deres omsætning efter fem år med ca. 15 mia. kroner, heraf 10 mia. kroner er eksport til udenlandske kunder.

Den øgede indenlandske omsætning, der ikke fortrænger omsætning i andre danske virksomheder, og den samlede eksport indgår som et efterspørgselsstød i ADAM-modellen. Modelberegningerne viser, at den øgede efterspørgsel giver en beskæftigelseseffekt på ca. 2.400 personer og en forbedring af den offentlige saldo på ca. 1,5 mia. kr. fem år efter projektafslutning – opgjort per 100 mio. kroner medfinansiering fra Fornylsesfonden.

Som beskrevet i midtvejsevalueringen fra 2012 tager opgørelsen af de samfundsøkonomiske effekter udgangspunkt i den forventede omsætning, som virksomhederne har oplyst i deres projektansøgninger, og beregningerne tager således ikke højde for, at:

1. Projektholderne har incitament til at overvurdere den forventede omsætning i deres projektansøgninger, fordi tildelingen af medfinansiering blandt andet afhænger af projektets forventede vækst- og beskæftigelseseffekter.
2. Ikke hele omsætningen på produktet kan tilskrives medfinansieringen fra fonden.

Deloitte (2012) beregner, at hvis den effekt på virksomhedernes omsætning og eksport, der kan henføres til medfinansieringen fra Fornylsesfonden, udgør bare 10-20 procent af projektholdernes forventede effekter angivet i projektansøgningen, vil medfinansieringen bidrage med 0,5-1 mia. kr. til den offentlige saldo over en periode på fem år for hver 100 mio. kr. i tilskud, der bliver udbetalt.

Den øgede omsætning i de virksomheder, der modtager medfinansiering, vil dog ikke fuldt ud fortrænge omsætning hos andre virksomheder, og den samlede omsætning i økonomien vil således stige. Fondens tilskud har således en positiv effekt på de offentlige finanser, som skal holdes op imod, at de udbetalte tilskud er offentligt finansieret og således isoleret set har en negativ effekt på de offentlige finanser.

Midtvejsevalueringen af Fornylsesfonden konkluderede, at hvis virksomheder blot realiserer 10-20 procent af deres forventninger til øget omsætning på de medfinansierede produkter, så vil medfinansieringen samlet set bidrage positivt på de offentlige finanser. Bidraget til de offentlige finanser opgøres af Deloitte til ½-1 mia. kr. over fem år for hver 100 mio. kr. i udbetalt tilskud. Hertil kommer, at der også vil være et positivt provenu i de efterfølgende år.

I indeværende evaluering finder vi, at virksomhederne kan forvente at realisere en meromsætning svarende til ca. 30 procent af den forventede omsætning på produkterne på ansøgningstidspunktet¹⁰.

Baseret på beregningerne i midtvejsevalueringen af Fornyelsesfonden fra 2012 vil vi derfor forvente, at den øgede omsætning bidrager positivt til de offentlige finanser på kort sigt. Med en forventet faktisk udbetalt medfinansiering på 280 mio. kr. betyder det, at den øgede omsætning isoleret set forbedrer de offentlige finanser med 3-4 mia. kr. frem mod 2018.

4.3 SAMFUNDSØKONOMISKE EFFEKTER PÅ LÆNGERE SIGT

Som beskrevet ovenfor gavner fonden omsætningen og beskæftigelsen i de virksomheder, der modtager medfinansiering. Det er dog ikke nødvendigvis udtryk for, at fonden giver et positivt samfundsøkonomisk afkast på længere sigt. Fondens medfinansiering har nemlig også samfundsøkonomiske omkostninger. I beregningerne af de samfundsøkonomiske effekter på længere sigt indgår således tre elementer: Et forvriddningstab, en omallokeringseffekt og spillovers på andre virksomheder.

Når fondens udgifter finansieres over skatten, og dermed bidrager til en højere beskatning, opstår der et såkaldt *forvriddningstab*. Forvriddningstabet skyldes, at højere skatter isoleret set mindsker incitamentet til blandt andet at investere, arbejde og starte egen virksomhed, og det får – isoleret set – BNP til at falde. Vores beregninger i afsnit 4.3.1 viser, at den samfundsøkonomiske omkostning ved at uddele ca. 280 mio. kr. i medfinansiering, når man tager højde for forvriddningstabet, er **340 mio. kr.**

Hertil kommer, at øget beskæftigelse i de virksomheder, der modtager medfinansiering, på længere sigt vil ske på bekostning af beskæftigelse i andre virksomheder. Det skyldes, at den samlede beskæftigelse er bestemt af mere strukturelle forhold (fx indretningen af dagpengesystemet, uddannelsespolitikken og tilbagetrækningsalder), der påvirker arbejdsstyrkens størrelse, sammensætning og kvalitet. Øget beskæftigelse i de virksomheder, der modtager medfinansiering, medfører derfor et såkaldt *fortrængningstab* i andre virksomheder, der får færre ressourcer til selv at producere, innovere og øge deres omsætning¹¹. Også dette får – isoleret set – BNP til at falde.

¹⁰ Idet vi har taget højde for, at virksomhederne har en tendens til at overvurdere de forventede effekter i projektansøgningerne (nedjustering med 46 procent), og at ikke hele effekten kan tilskrives fonden (nedskrivning med yderligere 42 procent).

¹¹ Finansministeriet skønner i finansredegørelsen således, at de tre reformspor i Vækstplan DK betyder, at den faktiske beskæftigelse allerede i 2018 vil nå den strukturelle beskæftigelse, jf. Finansministeriet (2014). Hvis støtten får arbejdsudbuddet til at stige, fx ved at gøre det nemmere for virksomhederne at tiltrække udenlandsk arbejdskraft, vil fortrængningstabet dog blive mindre. I metodebilaget beskriver vi, hvorfor vi forventer, at der er fuld fortrængning, og vi viser, hvor følsomme resultaterne er over for denne antagelse.

På længere sigt bidrager fondens medfinansiering således ikke til at skabe nye arbejdspladser, men til at *omallokere* arbejdspladser mellem virksomheder. Hvis de virksomheder, der modtager medfinansiering, er mere produktive end andre private virksomheder, vil denne omallokering af medarbejdere bidrage til at øge produktiviteten i den samlede private sektor. Det kommer samfundet til gode i form af højere lønninger og BNP.

Vores beregninger i afsnit 4.3.2 viser, at BNP stiger med knap 30.000 kr., hver gang der skabes en arbejdsplads i de virksomheder, der modtager medfinansiering, og der samtidig nedlægges en arbejdsplads et andet sted i den private sektor. I 2018 alene bliver skabt 2.300 arbejdspladser i de virksomheder, der modtager medfinansiering (jf. afsnit 4.1), og der bliver således nedlagt et tilsvarende antal arbejdspladser andre steder i den private sektor. Dermed indebærer omallokeringen en samlet samfundsøkonomisk gevinst på 70 mio. kr. i det år. Samlet set over årene (frem til 2038) bidrager omallokeringen til en stigning i BNP på **405 mio. kr.** opgjort i 2014-priser.

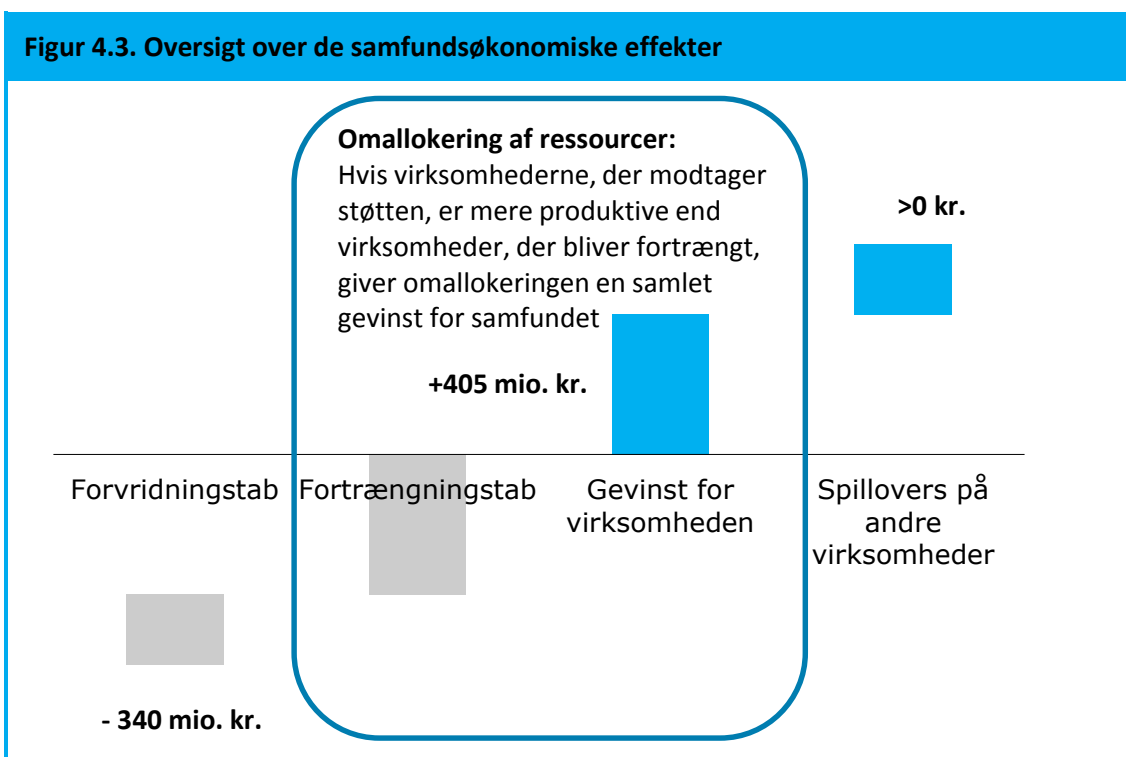
I afsnit 4.3.3 beskriver vi, hvordan fondens medfinansiering kan have yderligere samfundsøkonomiske effekter, hvis medfinansieringen er forbundet med, hvad der kaldes *spillovers*, dvs. at andre virksomheder bliver positivt påvirket af aktiviteten i de medfinansierede virksomheder. For eksempel tyder svarene fra spørgeskemaundersøgelsen på, at medfinansieringen vil have positive effekter på virksomhedernes kunder. Det har ikke været muligt at kvantificere spillovers, men vi forventer at de er positive, så de samlede samfundsøkonomiske effekter af fondens medfinansiering er undervurderet.

På længere sigt kommer fondens medfinansiering altså samfundet til gode i form af højere produktivitet, der omsættes i højere lønninger og højere BNP¹². Den samlede samfundsøkonomiske nettogevinst ved medfinansieringen opgjort i 2014-priser er således 65 mio. kr. Det svarer til et afkast på lidt under 25 procent, når der bliver udbetalt 280 mio. kr. i medfinansiering.

Det beregnede afkast er baseret på en relativt konservativ antagelse om, at produktivitetsvæksten i de medfinansierede virksomheder følger produktivitetsudviklingen i den private sektor samlet set. Historisk set er produktiviteten i de brancher, som de medfinansierede virksomheder tilhører, dog steget mere end resten af den private sektor. Hvis den udvikling fortsætter, vil gevinsten ved at skabe nye arbejdspladser i disse brancher på bekostning af virksomheder andre steder i den private sektor blive større. I 2018 vil gevinsten ved at omallokere en arbejdsplads således være 34.000 kr. i stedet for 30.000 kr. Det samlede bidrag til BNP opgjort i 2014-priser kan i dette scenarium opgøres til 620 mio. kr., og det samfundsøkonomiske afkast vil således være næsten 80 procent.

¹² Vi forventer ikke, at produktivitetsgevinsten vil have en målbar effekt på den offentlige saldo. Som fremhævet i Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2013) kan øget produktivitet have en positiv effekt på den offentlige saldo, fordi enkelte offentlige indtægts- og udgiftsposter delvist er afkoblet fra BNP-udviklingen. Det gælder eksempelvis udgifterne til offentligt forbrug frem til 2020, som følger en politisk bestemt årlig realvækst, den toårige forsinkelse i tilpasningen af satsreguleringen af indkomstoverførslerne samt indtægterne fra Nordsøen og beskatningen af pensionsudbetalinger i forhold til BNP. Se også Finansministeriet (2011).

De samlede samfundsøkonomiske effekter er sammenfattet i figur 4.3. Hvert element i den samfundsøkonomiske effektberegning er beskrevet i de efterfølgende afsnit. Flere detaljer kan findes i det særskilte metodebilag.

Note: Spillovers på andre virksomheder er ikke kvantificeret i rapporten, men forventes at være positive.

4.3.1. Forvriddingstab når medfinansieringen finansieres over skatten

Når der opkræves skatter, mindsker det blandt andet virksomhedernes investeringslyst, tilskyndelsen til at arbejde og gevinsten ved at starte egen virksomhed. Når omfanget af sådanne værdiskabende aktiviteter falder, reduceres BNP, og skattegrundlaget udhules. Opkrævning af skatter er således forbundet med et tab for samfundet.

Finansministeriet (1999) anbefaler, at de samfundsøkonomiske omkostninger ved et projekt, der har behov for skattefinansiering på 100 mio. kr., opgøres til 120 mio. kr., når skatteforvriddingen indregnes. De samfundsøkonomiske omkostninger ved at uddele 280 mio. kr. i medfinansiering kan således opgøres til omtrent 340 mio. kr.

4.3.2. Omallokeringen af ressourcer mellem virksomheder

Når der bliver skabt mere end 2.300 jobs i de virksomheder, der modtager tilskud, vil de nye medarbejdere på længere sigt skulle trækkes over fra andre virksomheder. Det svækker de pågældende virksomheders muligheder for at producere, innovere og øge deres omsætning.

Vi vil forvente, at der er en positiv omallokerings-effekt, fordi virksomhederne, der modtager medfinansiering, på lidt længere sigt vil være mere produktive end en gennemsnitlig privat virksomhed og have større sandsynlighed for at overleve. Det skyldes blandt andet fondens udvælgelsesproces, der sikrer, at medfinansieringen bliver tildelt til de projekter med størst potentiale, jf. ovenfor. Det skyldes også, at:

- Fondens tilskud indgår som et supplement til virksomhedernes egne F&U udgifter (jf. figur 3.6), og øgede udgifter til F&U gavner virksomhedens produktivitet og produktivitetstsvækst¹³.
- Medfinansieringen bidrager til at opbygge kompetencer i virksomheden, der bliver indgroet i virksomhedens kultur (jf. tabel 3.3 og tabel 3.4), og det har en positiv effekt på virksomhedens produktivitet og produktivitetstsvækst.
- Medfinansieringen får virksomhedens produkter hurtigere på markedet og øger markedspotentialet (jf. figur 3.4 og figur 3.5), og hurtigt voksende virksomheder har større sandsynlighed for at fortsætte med at vokse og overleve¹⁴.
- Medfinansieringen hjælper i mange tilfælde virksomhederne med at få deres produkter på udenlandske markeder, og eksportvirksomheder har højere produktivitet end virksomheder, der kun sælger på det indenlandske marked¹⁵.

Baseret på oplysninger fra Danmarks Statistik finder vi, at en medarbejder i en af de medfinansierede virksomheder skaber en værdi af 680.000 kr. på ét år, mens en medarbejder i en gennemsnitlig privat virksomhed skaber en værdi af 650.000¹⁶. Sammenligningen viser, at Danmarks BNP i 2013 ville stige med ca. 30.000 kr., hver gang der blev skabt en arbejdsplads i en medfinansieret virksomhed og nedlagt en arbejdsplads et andet sted i den private sektor¹⁷.

¹³ Se blandt andet Wang and Tsai (2004) samt Cassidy, Görg og Strobl (2005).

¹⁴ Phillips og Kirchhoff (1989) finder, at overlevelseshastigheder er op mod dobbelt så høje for virksomheder, der vokser, og effekten er større, jo tidligere i virksomhedens levetid væksten finder sted. Agarwal (1997) finder, at iværksættervirksomheder i vækst overlever tre gange længere end konsoliderede virksomheder. Endelig finder Hölzl (2013), at hurtigt voksende virksomheder har større sandsynlighed for at overleve, men det skyldes mest deres størrelse.

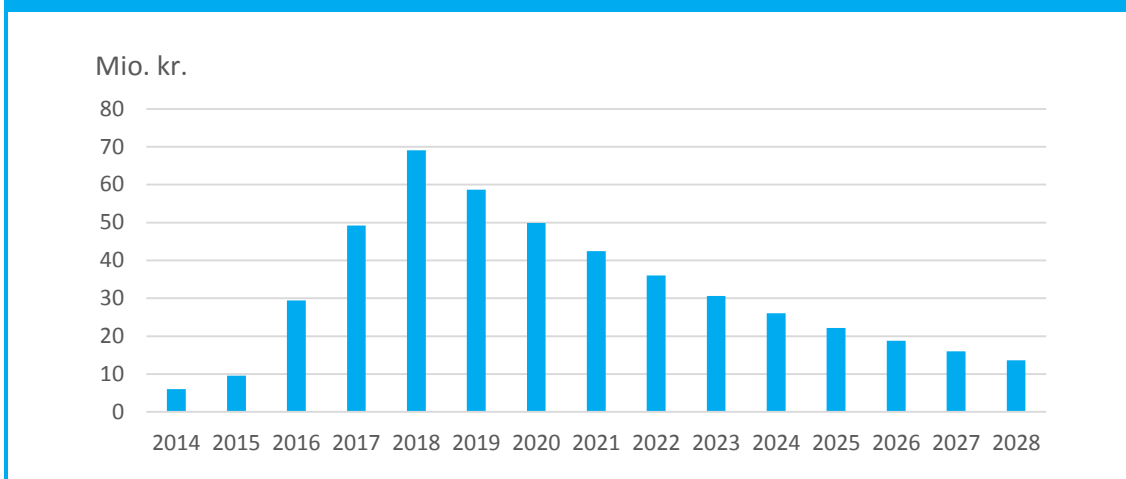
¹⁵ Se blandt andet Produktivitetskommissionens (2013) samt referencer heri.

¹⁶ Data er tilgængelige fra 2011. Vores beregninger er som udgangspunkt baseret på en antagelse om, at produktivitetsskellen mellem de virksomheder, der modtager medfinansiering, og de øvrige private virksomheder er konstant over hele den periode, der er dækket af de samfundsøkonomiske beregninger. Vi har også gennemført beregningerne i et scenarie, hvor produktivitetssudviklingen efter 2011 følger den historiske produktivitetssudvikling frem til 2011, så produktiviteten i de virksomheder, der modtager medfinansiering, stiger mere end produktiviteten i de øvrige private virksomheder. Se særskilt metodebilag.

¹⁷ Dette tal svarer ret præcist til resultaterne fra en nyere undersøgelse foretaget af CEBR i samarbejde med Djøf. Undersøgelsen viser, at innovative virksomheder i den private sektor (fremstilling og privat service under ét) har en bruttoværditilvækst per fuldtidsansat medarbejder (årsværk), der er 5,6 procent højere end i sammenlignelige, ikke innovative virksomheder. Forskellen i produktivitet på 5,6 procent per årsværk svarer til 34.000 kr. per medarbejder på årsbasis. Se CEBR (2013).

Omallokeringen af de 2.300 arbejdspladser, der bliver skabt i virksomhederne i 2018, vil således isoleret set øge BNP med 70 mio. kr. i det år. På samme måde kan vi opgøre omallokeringens bidrag til BNP hvert af de efterfølgende år. Dette er illustreret i figur 4.4.

Figur 4.4. Oversigt over den årlige stigning i BNP som følge af omallokering

Kilde: Danmarks Statistik, fondens projektdatabase samt spørgeskemaundersøgelsen gennemført af IRIS Group.

Note: Gevinsten er beregnet som antallet af arbejdspladser, der flyttes til de virksomheder, der modtager medfinansieringen, ganget med forskellen mellem bruttoværditilvæksten per medarbejder (produktiviteten) i de brancher, virksomhederne tilhører, og gennemsnittet for den private sektor. Forskellen er i denne beregning 30.000 kr. per medarbejder.

I vores beregninger tager vi højde for, at et bidrag til BNP på 70 mio. kr. i 2018 kun er omtrent 58 mio. kr. værd i 2014, fordi fremtidig indkomst ifølge Finansministeriet (1999) skal tilbagediskonteres med fire procent årligt. De årlige bidrag til BNP i figur 4.4 har således en værdi af 405 mio. kr. opgjort i 2014-priser.

Hvis de medfinansierede virksomheder ikke kun fastholder den høje produktivitet, men også er i stand til at øge deres produktivitet i forhold til andre private sektorer (jf. oven for), vil bidraget til BNP i 2018 ikke være 30.000 kr., men 34.000 kr. De årlige bidrag til BNP over årene vil i dette scenarie være 620 mio. kr. opgjort i 2014-priser.

4.3.3. Spillovers på andre virksomheder

Hvis der opstår ny viden og teknologi i projektet, der kommer andre virksomheder til gode, kan der opstå positive spillovers, fordi¹⁸;

- Viden overføres gennem medarbejdere, der skifter arbejde
- De nye produkter kan betyde, at;
 - Virksomhedens (danske) kunder kan bruge de nye produkter til at optimere egne arbejdsprocesser og øge deres produktivitet.
 - Andre (danske) virksomheder kan bruge den nye teknologi til at selv at udvikle nye produkter og/eller optimere arbejdsprocesser.
 - Virksomhedens (danske) underleverandører har udviklet ny teknologi, som de kan bruge i deres øvrige forretning.

Spillovers via medarbejdere, der skifter arbejde

I beregningerne af de samfundsøkonomiske effekter er der ikke taget højde for, at fondens tilskud har bidraget til, at medarbejdere hos både projektholderne og samarbejdspartnerne potentielt set kan have fået opbygget nye kompetencer. Hvis det er tilfældet, vil fondens medfinansiering betyde en forbedring af arbejdsstyrkens kvalitet, og det kan komme andre virksomheder til gavn, når medarbejderne skifter arbejde.

I spørgeskemaundersøgelsen angiver virksomhederne, at der i gennemsnit har været mere end 15 personer involveret i arbejdet med at udvikle, demonstrere og teste produktet. Samlet set svarer det til, at næsten 2.000 medarbejdere potentielt set har fået opbygget nye kompetencer. Virksomhederne angiver også, at det har været muligt at involvere 65 procent af disse medarbejdere på grund af medfinansieringen fra fonden. Medfinansieringen har således betydet, at omtrent 1.300 medarbejdere kan have fået opbygget nye kompetencer, som kan komme både deres nuværende og fremtidige arbejdsgivere til gode.

Spillovers via produktet

I beregningerne af de samfundsøkonomiske effekter er der heller ikke taget højde for, at de nye produkter kan komme andre virksomheder til gode på andre måder.

I kapitel 3 fandt vi, at fondens medfinansiering bidrager til produktivitetsforbedringer hos virksomhedernes kunder, fordi de får hurtigere og nemmere adgang til ny teknologi.

¹⁸ Se blandt andet Parsons og Phillips (2007) samt litteraturgennemgang heri. Størrelsen på spillovers afhænger af en række faktorer. Kafourous og Buckley (2007) finder, at store virksomheders F&U midler kan have en større effekt for små virksomheder end virksomhedernes egne F&U udgifter. Higón (2007) finder, at både virksomheden selv og andre virksomheder har gavn af øget F&U inden for samme branche og for økonomien som helhed, mens der ser ikke ud til at være spillovers fra R&D udgifter i andre lande. Aiello og Cardamone (2009) finder, at spillovers aftager med den geografiske afstand mellem virksomheder.

Set med danske øjne er det kun den del af omsætningen, der går til danske kunder, som kan bidrage med positive spillovers. Virksomhederne angiver i spørgeskemaundersøgelsen, at omtrent 86 procent af den samlede omsætning på produkterne i 2018 går til udenlandske kunder. 14 procent går således til indenlandske kunder og kan give positive spillovers.

Omtrent en tredjedel af omsætningen i Danmark bliver afsat til offentlige kunder. Når offentlige kunder får adgang til nye og bedre produkter, givet det mulighed for at øge produktiviteten i den offentlige sektor og frigøre ressourcer, der kan bruges til andre formål. Fonden understøtter således regeringens målsætning om at hente 12 mia. kr. via et produktivitetsløft i den offentlige sektor¹⁹.

Størrelsesordenen af disse effekter, og hvad de betyder for samfundsøkonomien, er vanskelige at opgøre. Ikke mindst fordi det er vanskeligt at opgøre produktiviteten i den offentlige sektor, og fordi det er vanskeligt at identificere, hvad kunderne ville have gjort uden den ny teknologi²⁰.

4.4 AFRUNDING

Baseret på oplysninger fra virksomhederne konkluderede vi i kapitel 3, at medfinansieringen fra fonden får flere produkter fra udviklingsfasen og ud på markedet, og at produkternes markedspotentiale øges. Alene i 2018 bidrager medfinansieringen til at øge virksomhedernes omsætning med 3,5 mia. kr. og skabe ca. 2.300 nye arbejdspladser i virksomhederne.

På kort sigt vil de nye produkter erstatte nogle eksisterende produkter på markedet, og den øgede omsætning på produktet i Danmark vil delvist blive modsvaret af et fald i omsætningen hos virksomhedernes danske konkurrenter. Samlet set vil der dog være en positiv effekt på omsætningen i de danske virksomheder, der isoleret set forbedrer den offentlige saldo med 3-4 mia. kr. frem mod 2018.

Men medfinansieringen er også forbundet med omkostninger for samfundet. Medfinansieringen er forbundet med et forvridningstab, fordi den finansieres over skatten, og et fortrængningstab, fordi de nye jobs i virksomhederne på længere sigt må besættes med medarbejdere fra andre virksomheder.

Analysen viser, at de medfinansierede virksomheder i gennemsnit er mere produktive end andre private virksomheder. Dermed høstes en produktivitetsgevinst, når medarbejderne skifter arbejdsplads, som kommer samfundet til gode i form af højere lønninger og BNP.

Vores beregninger viser, at omallokeringen af 2.300 arbejdspladser øger Danmarks BNP i 2018 med ca. 70 mio. kr. Det samlede bidrag til BNP over årene er opgjort til omtrent 405 mio. kr. (opgjort i 2014-priser). Det skal holdes op imod de samfundsøkonomiske omkostninger ved medfinansieringen på 340 mio. kr., når der tages højde for, at fonden finansieres over skatten.

¹⁹ Se Finansministeriet (2013).

²⁰ I det særskilte metodebilag beskriver vi nogle udvalgte studier af spillovers på virksomhedernes kunder.

De samfundsøkonomiske gevinster ved medfinansieringen overstiger således de samfundsøkonomiske omkostninger med 65 mio. kr., hvilket betyder, at medfinansieringen giver et samfundsøkonomisk afkast på næsten 25 procent.

Beregningerne er baseret på en antagelse om, at de medfinansierede virksomheders produktivtetsvækst følger produktivtetsvæksten i den private sektor samlet set. Hvis det i stedet antages, at de medfinansierede virksomheder har en højere produktivtetsvækst end andre private virksomheder, som det har været tilfældet historisk set, vil fondens medfinansiering yde et netotbidrag til BNP på ca. 280 mio. kr. (opgjort i 2014-priser), og det samfundsøkonomiske afkast være næsten 80 procent.

Samlet set vurderer vi, at det samfundsøkonomiske afkast ligger mellem 25 og 80 procent, såfremt virksomhederne ikke nedjusterer deres omsætning yderligere, og såfremt der opbygges varige kompetencer i virksomhederne, så virksomhederne er i stand til at opretholde omsætningen på produktet længere end uden medfinansieringen.

Hertil kommer, at fondens medfinansiering også kan komme andre virksomheder til gavn. Det skyldes for det *første*, at viden kan overføres gennem medarbejdere, der skifter arbejde. Vores beregninger viser, at fonden har bidraget til, at 1.300 medarbejdere potentielt set kan have fået opbygget nye kompetencer. For det *andet* kan fondens medfinansiering komme andre virksomheder til gavn via de produkter, fonden er med til at få på markedet.

De positive spillovers på andre virksomheder er ikke kvantificeret i rapporten, og vi vil derfor forvente, at vores beregninger af de samfundsøkonomiske afkast undervurderer den samlede gevinst ved at medfinansiere innovations- og markedsmodningsprojekter i udvalgte danske virksomheder.

Bilag

Metode og datagrundlag

Midtvejsevalueringen er gennemført i perioden fra medio november 2014 til medio januar 2015, og den er samlet set baseret på følgende overordnede datakilder:

- Eksisterende skriftlige dokumenter og fondens projektdatabase
- 25 dybdegående kvalitative interviews med udvalgte projektholdere. Herunder gennemgang af de udvalgte projekters ansøgningsmateriale og statusrapporter.
- Spørgeskemaundersøgelse med projektholdere fra alle medfinansierede projekter
- Fire interviews med andre aktører i det danske erhvervs- og innovationsfremmesystem
- Empiriske studier og analyser af samfundsøkonomisk additionalitet

I det følgende beskrives kort tilgangen og datagrundlaget for midtvejsevalueringens to primære datakilder: Interviewene og spørgeskemaundersøgelsen. Der er desuden til denne rapport udarbejdet et appendiks, der i nærmere detalje beskriver tilgangen og metoderne til beregningerne af fondens effekter.

INTERVIEW MED PROJEKTHOLDERE OG ANDRE AKTØRER

Der er i alt gennemført 25 virksomhedsinterview med projektholdere af cirka 45 min. til 1,5 times varighed. 13 af de udvalgte projekter har været afsluttede og 12 har været igangværende, hvilket også betyder, at starttidspunktet for projekterne har været nogenlunde ligeligt fordelt over årene fra 2010 til medio 2014.

Derudover er projekterne udvalgt, så de er repræsentative i forhold til den samlede projektpopulations fordeling med hensyn til virksomhedernes geografiske placering og størrelse.

Tabel 1. Fordeling af interviewede projektholdere efter geografi

Hovedstaden	Sjælland	Midtjylland	Syddanmark	Nordjylland	Total
10 (40%)	3 (12%)	7 (28%)	3 (12%)	2 (8%)	25 (100%)

Tabel 2. Fordeling af interviewede projektholdere efter virksomhedsstørrelse (antal ansatte)

Lille under 10	Lille 10 - 50	Mellemstor 50 - 250	Stor over 250	Ikke vurderet	Total
9 (36%)	8 (32%)	3 (12%)	3 (12%)	2 (8%)	25 (100%)

Interviewguiden har været struktureret efter følgende afsnit:

1. Generel introduktion til virksomheden

2. Projektets og produktets baggrund, indhold, finansiering og forløb. Herunder om anvendelse af andre offentlige støtteordninger.
3. Forventede projekteffekter, risici og usikkerheder.
4. Fondens betydning og værdiskabelse. Herunder alternativerne til fonden og konsekvenserne uden støtte.
5. Tilfredshed og forbedringsforslag til fondens aktiviteter, ydelser og praksis.

Forud for interviewene er ansøgningsmaterialet og statusrapporter for de 25 projekter desuden blevet gennemgået.

Som en mindre del af datagrundlaget for midtvejsevalueringen er der også blevet foretaget fire korte telefonbaserede interviews af cirka 30 min. varighed med MTIC, Væksthus Midtjylland samt Accelerace og Welfare Tech Invest med henblik på at belyse og perspektivere fondens rolle i forhold til andre ordninger i det danske erhvervs- og innovationsfremmemiljø. Derudover er der også blevet indhentet supplerende betragtninger om fondens additionalitet og forbedringspotentialer.

SPØRGESKEMAUNDERSØGELSE

Der er gennemført en elektronisk spørgeskemaundersøgelse med alle 122 projektholderne fra de medfinansierede markedsmodningsprojekter. 83 har besvaret skemaet, hvilket således svarer til 68 procent.

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen har i høj grad været at få afdækket og skabt et fyldestgørende billede af fondens reelle additionelle værdiskabelse. Oplysningerne fra fondens database kan således fortælle om projekternes forventede effekter, men udover at kvalitetssikre og uddybe dette, har spørgeskemaet særligt fokuseret på at belyse hvilken konkret additionel betydning, fondens støtte har haft.

Det vil sige, hvad der havde været konsekvensen, effekterne og de alternative muligheder for virksomhederne og projekterne uden fondens støtte. Sammen med de 25 kvalitative interviews er der dermed forsøgt foretaget en dybdegående analyse af den kontrafaktiske situation.

Spørgeskemaundersøgelsen har overordnet været struktureret efter de samme overskrifter som interviewguiden, jf. forudgående afsnit.